

Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja piirivalvekolledž

Sten Lõhmus

**SISEJULGEOLEKU TEENISTUSKOERTE JA
KOERAJUHTIDE PÕHI- JA TÄIENDUSÕPPE
VÕIMALUSED TEENISTUSKOERTE
KOOLITUSKESKUSES**

Lõputöö

Juhendaja:

Jüri Pajusoo, MA

Muraste 2015

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: juuni 2015
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Sisejulgeoleku teenistuskooerte ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõppe võimalused teenistuskooerte koolituskeskuses.</p> <p>Töö pealkiri inglise keeles: The internal security service dogs and dog handlers training opportunities for basic and further education of Service Dogs Training Center.</p> <p>Lühikokkuvõte: Käesolev lõputöö on esitatud 42 leheküljel. Töös on kasutatud 33 allikat, millele on tekstis viidatud. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja resümee on esitatud inglise keeles.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on uurida võimalusi koondada erinevate sisejulgeoleku ametkondade teenistuskooerte ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõppe Sisekaitseakadeemia teenistuskooerte koolituskeskusesse ning teha ettepanekuid koolituste ühisteks korraldamisteks.</p> <p>Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Välja selgitada sisejulgeoleku asutuste teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitamise ühisosa ning seisukohad nende põhi- ja täiendusõppe koondamisest Sisekaitseakadeemia teenistuskooerte koolituskeskusesse;2. Analüüsida sisejulgeoleku asutuste teenistuskooerte ja koerajuhtide põhi- ja täienduskoolituse koondamisega kaasnevaid probleeme;3. Teha uurimistulemustest ja analüüsist järelduvaid ettepanekuid. <p>Analüüsi tulemusena tegi autor ettepaneku ühiseks aruteluks. Samuti vajadusel kaaluda TKKK struktuuri muutust. Lisaks arvestada koolitusplaanide koostamisel ametkondade eripäradega.</p>	
Lisad: CD-plaadil olevad intervjuud erialaspetsialistidega.	
Võtmesõnad: koerajuht; teenistuskooer; TKKK; ühisosa; põhi- ja täiendusõppe; koondamine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: dog handler; service dog; Service Dogs Training Centre; initial- and ongoing training; redundancy	
Säilitamise koht:	
Töö autor: Sten Lõhmus	
<p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KOERAJUHTIDE JA TEENISTUSKOERTE KOOLITAMINE SISEJULGEOLEKU VALDKONNAS	6
1.1. Koerateenistus ja selle korraldus Politsei- ja Piirivalveametis	6
1.2. Koerateenistus ja selle korraldus teistes sisejulgeoleku ametkondades.....	13
2. SISEJULGEOLEKU ASUTUSTE TEENISTUSKOERTE JA KOERAJUHTIDE KOOLITUSE KOONDAMINE TEENISTUSKOERTE KOOLITUSKESKUSESSE	26
2.1. Teenistuskoe ja koerajuhtide koolitamise ühisosa ning seisukohad nende põhi- ja täiendusõppe koondamisest teenistuskoe koolituskeskusesse	26
2.2. Ettepanekud teenistuskoe ja koerajuhtide koolitamise koondamisest teenistuskoe koolituskeskusesse	33
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	38
LISA 1 Ekspertintervjuu küsimustik	41
LISA 2 CD-plaat ekspertintervjuudega	42

SISSEJUHATUS

Koertel on kõrgelt väljaarenenud haistmismeel- ja kaitseinstinktid, tänu millele on inimesed neid juba aastasadu kasutanud erinevatel elualadel. Näiteks on olnud koera funktsiooniks jahil jäljeajamine, loomakarja valvamine, kodu ja perekonna kaitse ning palju muud. Koerad on nõus toidu- ja mängumotivatsiooni eest õppima ja sooritama keerulisi ülesandeid. Siit tuleb ka põhjus, miks inimesed on valinud teenistusloomadeks koerad.

Lõputöö teema on aktuaalne kuna momendil koolitavad kõik sisejulgeoleku asutused oma koerajuhte ja teenistuskoeeri iseseisvalt, mis takistab erinevatest koolitusmeetoditest lähtuvalt teenistuskoeerte edaspidist ühist jätkukoolitust ja ristkasutust teenistuses. Kuna erinevad sisejulgeoleku ametkonnad koolitavad oma teenistuskoeeri ja nende juhte eraldi, on koerajuhid ja teenistuskoeerad ka erineva väljaõppe ja oskustega. Politsei- ja Piirivalveamet koolitab oma koerajuhte ja teenistuskoeeri Sisekaitseakadeemia teenistuskoeerte koolituskeskuses (edaspidi TKKK), teised sisejulgeoleku asutused ametkonna siseselt.

Paljud sisejulgeoleku asutused reformivad oma koerateenistusi tulenevalt muutunud teenistusülesannetest ja –oludest. Politsei- ja Piirivalveametis on valminud koerateenistuse ühtne kontseptsioon, mis sätestab teenistuskoeerte ülesanded prefektuuride siseselt ja üleselt. Vanglates on üleminek kambertüüpi vanglatele kaotanud perimeetrit valvavad teenistuskoeerad ja suurendanud narkokoerte vajadust. Maksu- ja Tolliamet vajab lisaks narkokoertele tubakat otsivaid teenistuskoeeri. Koolitusmetoodika muutus on teinud võimalikuks koolitada erinevaid teenistuskoeeri ühtselt. See loob sobivad tingimused koerateenistuse ja koolituse paremaks korraldamiseks. (Pajusoo, 2014)

Teema on uudne, sest autorile teadaolevalt ei ole seda varem uuritud. Teemat on varem põgusalt maininud Janar Klement oma Sisekaitseakadeemia lõputöös „Kaaskiri patrullkoerakutsika algkoolituse õppematerjalile“. Antud töö keskendub peamiselt koerakutsika algkoolitusele ja kutsika õppematerjali vajadusele. Töö autor analüüsib oma lõputöös ametkondade ühtse koolituse võimalusi, vajadust ja huvi ühisesse koerajuhtide ja teenistuskoeerte koolitusse.

Probleem seisneb selles, et seni pole erinevatele sisejulgeoleku asutustele pakutud võimalust läbi viia koerajuhtide ja teenistuskoeerte ühtset põhi- ja täienduskoolitust ning nende

arvamust pole ka küsitud. Samuti pole Eestis koordineeritud teenistuskooete kasutamist erinevate ametkondade vahel.

Lõputöö eesmärgiks on uurida, võimalusi koondada erinevate sisejulgeoleku ametkondade teenistuskooete ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõpe TKKK-sse.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:

1. Välja selgitada sisejulgeoleku asutuste teenistuskooete ja koerajuhtide koolitamise ühisosa ning seisukohad nende põhi- ja täiendusõppe koondamisest TKKK-sse;
2. Analüüsida sisejulgeoleku asutuste teenistuskooete ja koerajuhtide põhi- ja täienduskoolituse koondamisega kaasnevaid probleeme;
3. Teha uurimistulemustest ja analüüsist järelduvaid ettepanekuid.

Lõputöö on koostatud kasutades empiirilist ja analüütilist metoodikat. Empiirilises osas koostab ja viib läbi autor intervjuu eriala spetsialistidega. Töö analüütilises osas analüüsitakse intervjuu vastuseid ja erialast kirjandust.

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis annab autor ülevaate teema teoreetilise käsitlusest. Töö autor kajastab erinevate sisejulgeoleku ametkondade teenistuskooete ja koerajuhtide koolitamist, toob välja põhilised koolitussuunad ning oskused, mida teenistuskooetele õpetatakse.

Teises peatükis analüüsitakse võimalust koondada sisejulgeoleku valdkonna teenistuskooete ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõpe koolitamine TKKK alla. Selleks viiakse läbi intervjuud sisejulgeoleku ametkondade spetsialistidega.

Lõputöö koostamisel toetub autor intervjuudele eriala spetsialistidega, sisejulgeoleku ametite poolt kogutud andmetele, õigusaktidele, erialasele kirjandusele ja asjakohastele artiklitele.

1. KOERAJUHTIDE JA TEENISTUSKOERTE KOOLITAMINE SISEJULGEOLEKU VALDKONNAS

1.1. Koerateenistus ja selle korraldus Politsei- ja Piirivalveametis

Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) on Siseministeeriumi valitsemisalas asuv valitsusasutus. PPA pädevuses on politseile pandud ülesannete täitmine, milleks on avaliku korra kaitse korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras. Lisaks piirihalduse ja migratsiooni valdkonna asjade korraldamine. Samuti merereostuse avastamine ja likvideerimine ning merel otsingu- ja päästetööde korraldamine. (Politsei- ja piirivalve seadus, 2014)

Teenistuskoeer annab tänaval patrullivale politseiametnikule mitmeid eeliseid. Näiteks mõjub korda rikkuvale inimesele rihma otsas haukuvat teenistuskoeera nägemine distsiplineerivalt. Vaatamata sellele, et politseiametnikul on võimalik mitmeid teisi erinevaid erivahendeid kasutada, saab teenistuskoeera abil kinni pidada kurjategija, kes on asunud põgenema. Teenistuskoeer kaitseb koerajuhti ja tema paarimeest ka ootamatu rünnaku eest. Teenistuskoeera kasutamine on reguleeritud Korrakaitseseaduses ning Riigipiiri seaduses.

Teenistuskoeer on koerateenistuse juhendis märgitud PPA arvel oleva koerana, kes on kantud PPA teenistuskoeerte registrisse ja keda kasutatakse koerateenistuses. Koerateenistuse juhendi järgi on koerateenistuse täpsemaks definitsiooniks teenistuskoeertega tehtav töö. Täpselt nagu politseiametnikel on oma toimikud, on ka igal teenistuskoeeral enda toimik. Toimikutesse kantakse koera ostu-müügileping, üleandmis-vastuvõtmise akt, registreerimistunnistused, atesteerimise sooritused jms. Kõik teenistuskoeerad on PPA teenistuskoeerte registris, kus on kirjas teenistuskoeera nimi ja number, sünniaeg, koerajuhi nimi jms. Koerajuht on politseiasutuses töötav politseiametnik, kellele on politseiasutuse juhi käskkirjaga kinnistatud teenistuskoeer. (Politsei- ja Piirivalveamet, 2011)

Põhja Prefektuuris on koerajuhid ja teenistuskoeerad korrakaitsebüroo alluvuses. Täpsemalt koordineerib koerateenistust künoloogiateenistuse juht. Tema ülesanne on korraldada koerateenistusega seonduvaid õppepäevi, tegeleda logistiliste küsimuste lahendamise ja hoolitseda toidu, ravimite, varustuse, arvete, statistika ning aruandluse eest. Teistes

prefektuurides asuvad koerajuhid ja teenistuskoad politseijaoskondade ning kordonite alluvuses, mida juhib prefektuuri vanem-koerajuht. (Pajusoo, 2014)

Lisaks tavapärase teenistusülesannete täitmisele PPA-s on koerajuht ametnik, kes on võtnud endale kohustuse hoolitseda temale antud teenistuslooma eest. Koerateenistuse juhendis märgitud ülesannete järgi peab koerajuht pidama arvestust teenistusülesannete täitmise kohta. Koerajuht peab osalema TKKK poolt korraldatud koolitustel ning atesteerimistel. Lisaks peab koerajuht teenistuskoad eest hoolitsema, vajadusel andma esmaabi ja jälgima, et loomal oleks teostatud vajalikud veterinaar- profülaktilised toimingud. Ühtlasi on koerajuhil kohustus koolitada teenistuskoad ja teha koerateenistuse parendamiseks soovitusi. (Politsei- ja Piirivalveamet, 2011) Koerajuht peab tundma teenistuskoad kasutamise seaduslike aluseid ja suutma teenistuskoad juhtida turvaliselt erinevates olukordades.

Teenistuskoad ja nende juhtide arv muutub pidevalt. Arvu muutumise vajadus tuleneb PPA ja prefektuuri otsusest tõsta või vähendada kuskil piirkonnas teenistuskoad arvu ning politseiametnike soovist õppida koerajuhiks. Teenistuskoad jagunemist kajastab alljärgnev tabel.

Tabel 1. Teenistuskoad jagunemine PPA-s 03.03.2015. a seisuga (T. Tänav; autori koostatud)

Asutus	Koerte arv	Koera-juhtide arv	Patrullkoerte arv	Narkokoerte arv	Patrull-/narkokoerte arv	Patrull-/laibakoerte arv
Põhja prefektuur	17	15	9	3	2	3
Ida prefektuur	22	19	15	6	1	0
Lõuna prefektuur	21	19	14	5	1	1
Lääne prefektuur	14	10	7	5	2	0
Kokku	79	67	45	19	6	4

PPA-s on 03.03.2015 seisuga kokku 79 koera ning 67 koerajuhti. Tabelist nähtub, et enim teenistuskoad ja koerajuhte on Ida prefektuuris millele järgneb Lõuna prefektuur. Usutavasti on suurem teenistuskoad arv just nendes piirkondades tingitud sellest, et Eesti Vabariigil

on maismaapiir idas Venemaaga, mis ei ole piiri valvamise seisukohast korralikult väljaehitatud ja markeeritud ning millest tulenevalt võidakse nendes piirkondades toime panna piiririkumisi. Ühtlasi ilmneb asjaolu, et peamiselt koolitatakse koeri patrulltööks, milleks on koolitatud peaaegu kaks korda enam koeri kui narkokoeri. Lisaks on teenistuskoele arv suurem koerajuhtide omast, mis tuleneb asjaolust, et osadel ametnikel on vana teenistuskoele kõrvale võetud uus kutsikas. Noort kutsikat tuleb koolitada samal ajal, kui vana teenistuskoelega veel aktiivselt teenistuses käiakse. Pärast vana teenistuskoele pensionile jäämist võetakse noor, pooleteist-aastane atesteeritud teenistuskoele teenistusse.

PPA-s kasutab oma töös nelja tõugu teenistuskoele. Patrullkoerena kasutatakse peamiselt belgia ja saksa lambakoerale. Narkokoerena kasutatakse inglise springelspanjelit ja vene spanjelit (Pajusoo, 2014). Spanjelite eelis on nende väike kasv. Vähesel määral koolitatakse ka narkokoeraleks belgia ja saksa lambakoeri. Patrullkoerale ülesanneteks on jälje üles võtmine sündmuskohalt, jälje iseseisev avastamine, esemete ja inimeste otsimine ning jõukasutussituatsioonis politseiametniku turvamine. Narkokoerale ülesandeks on avastada narkootilisi ja psühhotroopseid aineid.

Kõik teenistuskoele kutsikad hangitakse väljaspoolt Eestit kennelitest ja nende hankimisega tegeleb TKKK. Põhiliselt leitakse sobivad kutsikad Rootsist, Taanist ja Soomest. Politseiteenistuseks vajalike eeldustega kutsikate aretamisest Eestis on loobutud kuna aretamine on kallis ja aeganõudev protsess. Samuti puudub piisav nõudlus teenistuskoele järele ja vajalik aretusbaas. Koerajuht avaldab soovi, millist tõugu teenistuskoele ta endale sobilikumaks peab. Teenistuskoele tõu valik sõltub ka koolitussuunast. Koerajuhile loovutatakse kutsikas tavaliselt kahe kuu vanuselt. Selle sündmusega algab kutsika kohanemine uues kodus ning koerajuhi omaks võtmine karjajuhina. (Pajusoo, 2014) Koerajuhil algab selle sündmusega pikk, aeganõudev ja järjepidevust nõudev tulevase teenistuskoele kutsika koolitamine.

Hetkel koolitab PPA-le teenistuskoele ja nende juhte TKKK. „Tulenevalt Siseministeeriumi protokollist 29.11.2007 nr 1.1-7-/537 punktist 3. igal kalendriaastal koolitatakse kolledži teenistuskoele koolituskeskuses tasuta kuni 90 politseikoerajuhti koos teenistuskoeletega“ (Sisekaitseakadeemia, 2010). PPA ja prefektuurid esitavad TKKK-le igal aastal koolitustellimuse oma visioonist, kui palju ja millise suunitlusega teenistuskoele on vaja koolitada (Politsei- ja Piirivalveamet, 2011). Vastavalt sellele koostatakse koolitus- ja

erinevate kursusteplaanid, mille kinnitab Politsei- ja piirivalvekolledži direktor (Pajusoo, 2014).

TKKK asub Tallinna ligidal Muraste külas aadressil Tilgu tee 55C. TKKK moodustati 2005. aastal Piirivalveameti alluvuses oleva ning piirivalve teenistuskoeeri ja koerajuhte koolitava Neeme Piirivalvekoerte Kooli baasil. Aastal 2007 koliti Murastesse äsjaalminud hoonesse. 2008. aastal liideti TKKK-ga Julgestuspolitsei kriminaalkünoloogia talitus ja sellest ajast koolitatakse politsei ja piirivalve teenistuskoeeri ja koerajuhte Murastes. Murastes toimuvad ka atesteerimised ja kutsemeisterilikkuse võistlused, samuti abistatakse PPA-d kõikides küsimustes, mis puudutavad teenistuskoeeri. (Sisekaitseakadeemia, 2015)

Teenistuskoeerte ja koerajuhtide koolitamiseks on TKKK-sse loodud head tingimused. Maja ees on suur harjutusväljak, kus toimuvad erinevad koolitused, mille käigus õpetatakse koertele kuulekuselemente ja jõukasutust. Hoones on loengute pidamiseks õppeklass. Teenistuskoeerte hooldamiseks ja pesemiseks on loodud kaasaegsed tingimused. Teenistuskoeertel on kasutamiseks kokku 40 boksi, mis koosnevad sise- ja välisboksist. Territooriumi ümber on koerte jalutamiseks metsarajad. (Pajusoo, 2014)

TKKK eesmärgiks on teenistuskoeerte ja nende juhtide koolitamine siseministeeriumi haldusalas olevatele ametkondadele. Lisaks sellele on kohustus viia läbi atesteerimisi, töötada välja õppekava- ja plaane, koostada õppematerjale- ja vahendeid, korraldada koerajuhtide ja teenistuskoeerte kutsemeisterilikkuse võistlusi ning juhendada teenistuskoeeri kasutatavaid sisejulgeoleku ametkondasid teenistuskoeerte alastes küsimustes jms korraldamises. (Sisekaitseakadeemia, 2014)

Kõige suurema mahulisem koolitus TKKK-s on koerajuhi põhikursus. Selle kursuse aluseks on koerajuhtide põhikursuse õppekava, mis tugineb FRONTEX-i ühtsetele nõuetele teenistuskoeerte alasele tegevusele ja FRONTEX-i koerajuhtide õppekavale (Sisekaitseakadeemia, 2010). FRONTEX-i töögrupi koostöös Euroopa Liidu liikmesriikide ja Schengeniga liitunud riikide spetsialistide poolt on koostatud teenistuskoeertele ühtsed nõuded, millistele tulevane teenistuskoeer peab vastama ja missuguseid teenistusülesandeid täitma. Alusdokumenti võib kasutada nii teenistuskoeerte kui koerajuhtide ja instruktorite koolitamisel. FRONTEX-i õppekava on loodud eeldusel, et kõik organisatsiooniga liitunud teenistuskoeerte väljaõppekeskused võtavad alusdokumendi oma õppekava väljatöötamiseks kasutusse. (Frontex, 2012, pp. 4-5)

Põhikursus kestab TKKK-s 12 nädalat, kokku 480 akadeemilist tundi. Põhikursus jaguneb kolmeks osaks, millest esimene osa valmistab koerajuhti ette kutsika saamiseks. Selle aja jooksul õpetatakse koerajuhile kõik elementaarne, alustades koera anatoomiast, toitmisest, hooldamisest ja lõpetades haiguste ning esmaabiga. Teise osa eesmärk on õpetada koerajuhile teoreetilised ja praktilised oskused koera koolitamiseks teenistusosalase töö jaoks, sealhulgas koerte käitumist ja psühholoogiat. Kolmas osa keskendub koerajuhile teenistuskoera erialaste oskuste õpetamises. Nendeks oskusteks on valitud lähtuvalt koolitussuunale narkootilise aine lõhna allika otsimine, jõukasutuskoolitus ja inimese lõhna otsimise koolitus. (Sisekaitseakadeemia, 2010)

Koerajuhtide põhikursuse kandidaadile on kinnitatud õppealustamise nõuded. Õppe alustamiseks on vajalik ametkonna suunamine. Lisaks sellele tuleb läbida vestlus teenistuskoerte koolituskeskuse ja ametkonna esindajatega. Vestlus on oluline, sest selle käigus selgitatakse välja politseiametniku motivatsioon õppida koerajuhiks. Kandidaadil peab olema vähemalt aastane teenistusosalane kogemus. See on vajalik, sest politseiametnik on selle aja jooksul saanud töökogemuse ja teadvustanud endale, kui kaua ta soovib PPA-s töötada. Samuti tuleb vaadelda kaks nädalat teenistuskoeri kasutava üksuse tööd. Politseiametnik peab olema sooritanud kõik ametkonna poolt määratud kehalised katsed positiivsele tulemusele. (Sisekaitseakadeemia, 2010)

Korraldajateks on teenistusloom erivahend, mida võib kasutada vahetu sunni teostamiseks (Korraldajateks, 2014). Selleks, et mitte eksida teenistuskoera kasutamisel isiku põhiõiguste vastu, peab koerajuht olema oma tegudes pädev ning olema läbinud vastavad loengud koerajuhtide põhikursuse käigus. Põhikursuse läbimisel teab tulevane koerajuht, mis on teenistuskoer, missugused on nõuded teenistuskoera juhile ja mis alustel teenistuskoera kasutada võib. Samuti omandatakse vastavatel koolitustel teoreetilised teadmised koolituse ülesehituse, õppekava, süsteemi, aluste ja muu kohta. (Sisekaitseakadeemia, 2010)

TKKK põhilisteks koolitussuundadeks on inimese lõhnakoolitus, jõukasutuskoolitus ning narkokoolitus. Inimese lõhna koolitus jaguneb omakorda kolmeks: inimese otsimine, jälje ajamine ja inimese lõhnaga eseme otsimine. Narkokoolitus seevastu keskendub mitte niivõrd narkootilise aine otsimisele, vaid selle aine lõhna allika otsimisele. Jõukasutus-koolitusel keskendutakse kahele tasemele. I taseme korral peab teenistuskoer suutma kaitsta koerajuhti ja teist politseiametniku. II taseme korral õpetatakse teenistuskoera ka käsu peale ründama.

Teenistuskoerad jagunevad oma koolituselt patrullkoerteks ja narkokoerteks. (Pajusoo, 2014)

PPA ei oma lõhkeaineid otsivaid teenistuskoeri. Üheks põhjuseks on asjaolu, et PPA-l puudub õigus tegeleda lõhkeainetega (Siht, 2014). Teiseks puudub TKKK-s sellekohase pädevusega instruktor, sest lisaks koolitamisele peab instruktor olema ka demineerimisalase väljaõppe saanud ning sooritanud vajalikud eksamid vastava taseme saamiseks (Lageda, 2014). Küll aga toimub lõhkeainet otsivate teenistuskoerte koolitamine Suurbritannia, Walesi, Šotimaa ning Põhja-Iirimaa politseis (Ingram, 2011).

Uute elementide õppimiseks ja õpitu meeldetuletamise jaoks korraldab TKKK koerajuhtidele täienduskursusi. Kursused kestavad tavaliselt üks nädal, harva ka kaks. Kohtade arv kursustel on piiratud kuna instruktor on parima tulemuse tagamiseks võimeline tegelema kuue kuni kaheksa koerajuhiga. Koolitusel osalemise eelduseks on vastava üksuse juhi suunamine. TKKK korraldatavad täienduskoolitused on PPA-le tasuta. Teised sisejulgeoleku ametkonnad peavad koolituse eest maksma, mis toimub vastavalt SKA-s kasutatavate teenuste hinnakirjale. TKKK pakub mitmekülgseid võimalusi teenistuskoerte ja nende juhtide arendamiseks. Näiteks on võimalus osaleda uute kutsikate kursusel, mis on mõeldud koerajuhtidele, kes on võtnud vana teenistuskoera kõrvale uue kutsika. Vajadus sellist koolitust läbi viia tuleneb asjaoludest, et koolitusmetoodika on muutunud ja paranenud on teenistuskoerteks koolitavate kutsikate tööomadused. Koerajuhtidele tuletatakse meelde, kuidas kutsikat koolitada. (Pajusoo, 2014)

Lisaks sellele on erialaseid oskusi võimalik arendada patrull- ja narkokursusel. Patrullkursusel õpetatakse inimese lõhna otsimist. Näiteks õpetatakse koertele inimese otsimist, inimese lõhnaga esemete otsimist maastikult ning jäljeajamist. Samuti õpetatakse antud koolitusel patrullkoertele ka jõukasutust ja kuulekust. Jõukasutuse juures keskendutakse täielikult koera kaitse- ja ründevõimete arendamisele ning teenistuskoera kontrolli harjutustele. Kuulekuskursusel osalevad peamiselt kuulekusprobleemidega teenistuskoerad. (Pajusoo, 2014)

Täiendavalt on koerale võimalik õpetada lisaeriala ning oskuseid. TKKK korraldab laiba otsimise kursust, mille käigus õpetatakse teenistuskoerad leidma erinevatest tingimustest surnukehi. Samuti pakutakse esemete otsimise kursust, mille käigus koer õpib esemeid

eristama ning neid korralduse peale üles leidma. Samuti pakub TKKK 2015. aasta algusest uudet võimalust õpetada koerale tulirelvade otsimist. (Pajusoo, 2014)

TKKK-s toimuvatel põhi- ja ka täienduskursustel osalevad ka teiste sisejulgeoleku ametkondade, näiteks Maksu- ja Tolliameti ning Vanglateenistuse koerajuhid ja teenistuskoerad, kuid nende osalemine kursustel toimub mitteregulaarselt, mistõttu on koolituste organiseerimine ja planeerimine raskendatud. Samuti on raskendavaks asjaoluks teiste ametkondade TKKK-st eraldi läbiviidavad põhikoolitused, mistõttu on koerajuhtide ja teenistuskoerte põhiväljaõpe erinev. (Pajusoo, 2014)

TKKK-s on koerajuhte ja teenistuskoeri koolitamas viis pädevat instruktorit, kes on spetsialiseerunud erinevatele koolitusvaldkondadele (Sisekaitseakadeemia, 2015). Täpsemalt koolitab kuulekuse ja narkootilise aine ning laiba või relva leidmise eriala (kumbagi) üks instruktor. Kolm instruktorit koolitavad inimese lõhna otsimist ja jõukasutust. Kõik instruktorid on töötanud koerajuhtidena, mistõttu on neil tugev praktiline baas ja pädevus. Instruktoritel on kohustus osaleda täiendkoolituses, et hoida oma pädevuse taset. Lisaks peab olema ka neil omal teenistuskoer, millega koolitustel praktilisi ülesandeid näidata. (Pajusoo, 2014)

Koerajuhi ja teenistuskoera koolitamine on aega ja ressursi nõudev protsess. Vigu, mis tehakse koolitamise käigus, on hiljem raske parandada, sest kord õpitud on keeruline ümber õpetada. Koerajuht peab oma teenistuskoera üle kontrolli suutma säilitada ka kõige stressirohkemates olukordades. Selleks on vajalik, et nii koerajuht kui ka teenistuskoer oleksid parimal määral koolitatud. PPA-le koolitab koeri TKKK, kus on pädevad ja kogunud õppejõud ning koolituseks ja atesteerimiseks sobilikud ning vajalikud tingimused. TKKK-s koolitavad koerad jagunevad põhiliselt patrull- ja narkokoorteks. Lisaks põhikoolitusele korraldab TKKK mitmeid täiendkoolitusi.

1.2. Koerateenistus ja selle korraldus teistes sisejulgeoleku ametkondades

Koerateenistus ja selle korraldamine teistes sisejulgeoleku ametkondades (MTA, Vanglateenistus, Sõjaväepolitsei, Päästeamet) on kirjeldatud alljärgnevalt.

Maksu- ja Tolliamet (edaspidi MTA) on Rahandusministeeriumi valitsemisalasse kuuluv valitsusasutus, millel on juhtimisfunktsioon ja mis teostab riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sündi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses. MTA põhiliseks tegevusvaldkonnaks riigitulude haldamine, riikliku maksu- ja tollipoliitika rakendamine ning ühiskonna ja seadusliku majandustegevuse kaitsmine. (Maksu- ja Tolliameti põhimäärus, 2014)

MTA põhilisteks ülesanneteks ameti põhimääruse järgi on riigieelarvesse laekunud ning tasumisele kuuluvate riiklike maksude ja muude rahaliste kohustuste täitmise üle arvestuse pidamine, aruannete koostamine, nende esitamine rahandusministrile ning maksukohuslaste registri pidamine. Lisaks tegeletakse maksuvõlgade sissenõudmistega, maksuvõla ajatamise ja mahakandmise ning kustutamise. Samuti tõkestatakse ebaseaduslike kaupade käitlemist ja rakendatakse tollieeskirju ning tagatakse nendest kinnipidamine. MTA tegeleb ka väliskaubandusstatistikaks vajalike andmete kogumise ja töötlemisega. Lisaks tagatakse välislepingutega võetud maksu- ja tollialaste kohustuste täitmine. (Maksu- ja Tolliameti põhimäärus, 2014)

MTA arengukavas 2013-2016 on kaks põhilist suunda: suurendada vabatahtlikku maksulaekumist, säilitades maksu- ja tollialastest õigusaktidest tulenevate maksukohustuste täitmise lihtsus ja selgus. Teiseks suunaks on maksupettuste ja salakaubanduse vähendamise ning mõõduka halduskoormusega vähendada riigile saamata jäävat maksutulud ja tagada ausam konkurentsikeskkond. Salakauba vähendamise eest vastutab tollikorralduse osakond, mis on võtnud endale eesmärgiks eelkõige salatubaka vähendamise osakaalu. (Rahandusministeerium, 2013)

Koerateenistust koordineerib MTA tollikorralduse osakonna tollipoliitika rakendamise talitus, liikuvkontrolli talitus ning tollipunktid. Tollipoliitika rakendamise talituse koerateenistuse põhiliseks ülesandeks on narkokoorte kasutamise ja sellealase koolituse korraldamine ning arendamine ja õppeotstarbeliste narkootiliste ainete arvestuse, hoidmise ja kasutamise korraldamine. Liikuvkontrolli talituse koerateenistuse ülesandeks on

narkokoerte pidamise ja kasutamise korraldamine. Tollipunktide koerateenistuse ülesandeks on narko- ja tubakakoerte pidamise ja kasutamise korraldamine. (Maksu- ja Tolliamet, 2013)

Tollikorralduse osakonna peaspetsialist on vahetuks koerajuhtide ja teenistuskoerte koordineerijaks MTA-s. Peaspetsialisti ametikoha ülesanneteks on teenistuskoerte kasutamise ja sellealase koolituse korraldamine ning arendamine. Samuti teenistuskoera hooldamine, toitmine ja treenimine teenistusülesannete täitmise eesmärgil. Lisaks eelnevatele lasub kohustus õppeotstarbeliste narkootiliste ainete arvestuse, hoidmises ja kasutamises korraldamises, haldus- ja väärtemenetluse läbiviimine oma pädevuse piires, tollikontrolli aastaplaanide, aastaplaanide täitmise aruannete ja tööaruannete koostamine (Maksu- ja Tolliamet, 2014). Sarnaselt PPA-le on koerajuhtidel lisaks teenistuskoertega seonduvatest ülesannetest ka muud teenistusülesanded, mis tähendab seda, et kui koerajuht ei tööta koeraga, täidab ta muid teenistusülesandeid.

Nii peaspetsialistil kui ka koerajuhil on oluline vastutus temale antud ülesannete ees. Ametijuhendi järgi vastutab ta näiteks talle teenistuse tõttu teatavaks saanud riigi- ja ärisaladuse, teiste inimeste perekonna- ja eraellu puutuvate andmete ning muu juurdepääsupiiranguga saadud informatsiooni hoidmise eest. Lisaks sellele on kohustus teenistuskoera treenimise eesmärgil tema kasutusse antud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete või tubakatoodete (vastavalt koera spetsiifikale) ning teiste õppevahendite hoidmine vastavalt korrale. (Maksu- ja Tolliamet, 2014) Erinevalt PPA-st on MTA koerajuhtidel õigus kasutada individuaalset ametiautot teenistuskoera treenimiseks ja väljakutsete teenindamiseks (Tinkus, 2014). Erinevus tuleneb asjaolust, et MTA koerajuhtidel on ametiauto kodus. PPA koerajuhtidel on kasutada teenistusauto väljakutsetele reageerimiseks, koolitustele sõitmiseks, kuid teenistusauto ei asu igapäevaselt koerajuhi kodus.

Koeratõugudest on MTA-s kasutusel spanjelid, kes oma väikese kehaehituse poolest sobivad otsima keelatuid ained kohtadest, kust suuremat kasvu koer hätta jääb. Veel on olemas labradorid, borderkollid, hollandi lambakoer, saksa lambakoerad, belgia lambakoer. (Rõbakov, 2014) Labradorid ja spanjelid on sobilikud otsima keelatuid aineid inimeste hulgast oma hea sotsiaalsuse tõttu. Koera sotsiaalsus tähendab seda, et koer pole agressiivne vaid on inimeste läheduses seltsiv.

.

Teenistuskoerte arv ametis on hetkeseisuga 21. Enamiku sellest moodustuvad narkootiliste ainete otsimisele koolitatud teenistuskoerad. Narkokoeri pole ametil plaanis juurde soetada. Tubakakoeri on hetkel 4, kuid tulenevalt ameti arengukavast 2013-2016 on plaanis juurde soetada 1 tubakakoer. 2014. aastal eraldas tubakakontsern Phillip Morris MTA-le täiendavaid rahalisi vahendeid nelja uue tubakakoera ostmiseks, varustuse muretsemiseks ja väljaõppe läbiviimiseks. Seega on aastaks 2016 MTA-s kokku 5 tubakakoera. Tubakakoerte valdavaks tõuks on saksa lambakoer. Nende tööalaks on enamasti suured veoautod, kaubikud ja sõiduaudod. Töö toimub ka laoruumides ja vajadusel tuleb käia läbiotsimistel, kus otsitakse salatubakat. Ladude mahu ja saksa lambakoerte hea füüsilise vastupidavuse tõttu sobivad nad just ladudes töötama, inimestega neil otsest kokkupuudet pole. (Rõbakov, 2014)

Teenistuskoerte põhilisteks ülesanneteks MTA-s on narkootiliste ainete ja salatubaka otsimine. Neid ülesandeid teostatakse piiril tollipunktides ja sisemaal. Läbi viiakse ka juhuslikke kontrolle maanteedel. Teenistuskoerad töötavad ametis vahetustega, mille pikkus on 12 tundi kuna see on koera töövõimet arvestades kõige sobilikum. 12-tunnise vahetuse jooksul on soovitatav koera summeeritud tööaeg otsimisel 2-3 tundi ja seda 15-20 minutiliste tööperioodidena. Peale tööperioodi viiakse koer puhkama koerale eraldatud ruumi, puuri, autosse vm. Koeraga ühes ruumis ei tohi hoida treeningaineid. (Rõbakov, 2014)

Koerajuhile on vahetuse jooksul ette nähtud orienteeruvalt kuni 4 tundi koera hooldamiseks: jalutuskäigud enne ja pärast tööperioode, jootmine ja söötmine, vajadusel puhastamine. Soovituslik on võimaldada koerale 1 jalutuskäik maastikul vahetuse jooksul. Koerahoolduse ja koeratöö välisel ajal annab koerajuhile üleanded tema otsene juht. Koera füüsilise vormi säilitamiseks on vajalikud töövälisel ajal igapäevased jalutuskäigud vähemalt 5 km soovitatavalt looduslikul maastikul ning võimalusel ujumine järgides kehtivaid eeskirju. (Rõbakov, 2014)

Koerajuhtide ja teenistuskoerte töö iseloom on piirkonniti erinev. Tallinnas paiknevad koerajuhid kasutavad valdavalt teenistuskoeri lennukite ja laevade kontrollimiseks. Ida piiril toimub teenistuskoerte kasutamine enamasti informatsiooni laekumisele. Näiteks tuleb vihje, et garaažis peidetakse salatubakat. Esineb perioode, kus informatsiooni ei tule, siis tegeletakse riskianalüüsiga, mille käigus selgitatakse ohupiirkondi. Piiripunktis jalgsi vāravaist liikuvate inimeste kontroll toimub juhuslikult, koerajuhi sisetunde järgi. Lääne-

Eestis tegutseb liikuvrühm kontrollib maanteel liikuvaid autosid, nendega kaasas sõidab ka koerajuht oma teenistuskoeraga. (Rõbakov, 2014)

Uute teenistuskoerte hankimine ametisse toimub vajaduspõhiselt. Kui kuskil piirkonnas on teada, et koer hakkab pensionile jääma või töökoormus antud piirkonnas on tõusnud kavandatakse ka vastavalt eelarvele uue kutsika võtmine. Koerajuhi kohale korraldatakse sisekonkurss. Samuti võetakse uus kutsikas, kui mõni koer langeb haiguse tõttu välja. Koerajuhid avaldavad ise soovi uue kutsika saamiseks. Koosolekutel otsustatakse, kas teenistuskoeri on juurde vaja. Vastavalt otsusele tehakse plaan, kus arvestatakse koerajuhi soovi, koera vanust ja tõuvajadust ning planeeritakse eelarvest lähtuvalt uue kutsika soetamine. Põhiliselt hangitakse uued koerakutsikad Soome tolli kaasabil. Võimalus on ka hankida kutsikaid Eestist, kuid sinne koeramaterjal pole parim. (Rõbakov, 2014)

MTA koolitas algselt oma teenistuskoeri koostöös Soome tolliga, sest neil oli olemas eraldiseisev koertekool. Selleks oli välja töötatud 3-kuuline koolitus, kus koerajuhid ja teenistuskoerad osalesid. Selle tulemusena koolitati välja MTAlle esimene koerteinstruktor, kes koolitas koeri 2008. aastani. Pärast seda hakkas teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitamisega tegelema MTA piirikontrolli valdkonna peaspetsialist. (Rõbakov, 2014)

Koerajuhtide põhikoolitus kestab 10-12 nädalat ning toimub juhendi ja peaspetsialisti juhiste järgi. Juhendi kohaselt annab peaspetsialist algajale koerajuhile baastadmised koera tervisest, hooldusest, arengust ja koolitamisest. Pärast kutsika üleandmist hakkab koerajuht vastavalt juhistele teenistuskoera treenima. Enne algkoolitust läbib koerajuht kutsikatesti, mis sisaldab järgmisi elemente: kontakt omanikuga, käsklused „istu“ ja „lama“, juurdetulek, liikumine rihmaga erinevates situatsioonides, hammaste näitamine ning mäng esemega. (Rõbakov, 2014)

Koolitusjuhendi järgi osalevad algkoolitusel koerajuhid koos teenistuskoertega, kes on saanud 8-14-kuuseks. Erandkorras alustatakse algkoolitusega ka varem. Algkoolitusel kontrollitakse ja harjutatakse koera sotsiaalsust. Ühtlasi viiakse läbi keskkonnatreeninguid erinevates tingimustes. Teenistuskoerale õpetatakse vajalikud kuulekuselemendid. Samuti treenitakse teenistuskoer tulenevalt tööülesannetest leidma narkootilisi aineid, tubakatooteid erinevates tingimustes. (Rõbakov, 2014)

Täiendkoolituseks on aastas ette nähtud 8 päeva, sellest 4 päeva toimub TKKK-s, kus teenistuskoeri koolitatakse avastama narkootilisi aineid. Ülejäänud päevadel treenitakse

salatubaka avastamist ameti siseselt peaspetsialisti juhendamisel. Kord aastas korraldatakse suure aine koolitust, mis tähendab seda, et korraga peidetakse suur kogus narkootilist ainet. Sellega kaasnevad aine koguse tõttu turvariskid ning sellega seoses on igal koolitusel turvamehed juures. Aine saamine ja turvameeskonna rakendamine koolituseks on tegelikult raske, kuna koolitus kestab päevi ja palju inimesi on tööst kõrvale hõivatud koerte koolitust turvama. Teadmiste mitmekesistamiseks otsitakse koolitusi ka väljastpoolt ametit ning osaletakse kennelite poolt korraldatud koolitustel. (Rõbakov, 2014)

Koerajuhtide koolitus nõuab instruktoritelt individuaalselt tähelepanu igale koerajuhile. Kuna koolitusplaan on tihe ning koerajuhte võrreldes instruktoritega palju, siis peab koerajuht pühenduma oma koera koolitamisesse iseseisvalt. Iga koerajuht on saanud peaspetsialistilt juhised ning ameti poolt koolitusaine, mida tuleb hoolikalt hoida. Kord kuus on kõigil koerajuhtidel ühistreening, kuhu piirkonna koerajuhid kogunevad oma teenistuskooertega ning vahetatakse kogemusi ja küsitakse nõu. Lisaks on võimalus vahetu juhi nõusolekul saada aega teenistuskooera koolitamiseks, kuid seda eeldusel, et tavapärased tööülesanded on täidetud. (Rõbakov, 2014)

Ameti peaspetsialist-instruktoriks teenistuskooerte alal on Maiu Rõbakov, kes koordineerib ja juhendab koerajuhtide ning teenistuskooerte koolitamist ametis. Temal on teenistuskooer, 10- aastane vene spanjel nimega Kirke. Lisaks töökoerale on tal kaks isiklikku koera. Teadmistepagasi laiendamiseks on Maiu Rõbakov otsustanud lisaks teenistuskooerte koolitamisele tutvuda ka kuulekuse ja IPO-võistlustega. (Rõbakov, 2014)

Päästeamet. Päästeamet on Siseministeeriumi valitsemisala valitsusasutus, kes täidab seadusest ja teistest õigusaktidest tulenevaid ülesandeid, teostab riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alusel, ulatuses ja korras. Ameti tegevusvaldkond on ennetustöö, tuleohutusjärelevalve, pääste- ja demineerimistöö ning kriisireguleerimise korraldamine. Päästeameti põhimääruse järgi on asutusel vastutusrikkad ülesanded nagu pääste- ja demineerimistöö tegemiseks valmisoleku tagamine ning pääste- ja demineerimistöö tegemine. Lisaks sellele järelevalve teostamine õigusaktides ettenähtud juhtudel ja korras. Samuti kriisireguleerimisalase tegevuse korraldamine ja koordineerimine ning elukeskkonna turvalisuse ja ohutegurite analüüsimine. (Päästeameti põhimäärus, 2014)

Koerajuhid ja teenistuskooerad kuuluvad Päästeametis Demineerimiskeskuse alla (Lageda, 2014). Demineerimiskeskuse ülesanneteks on demineerimistöö valdkonna teenuste arendamine ja demineerimistöö tegemine. Demineerimiskeskuse teenistujad töötavad neljas

piirkondlikus pommigrupis. Kõigile lõhkeainetega seotud teadetele reageerivad nad ööpäevaringselt. Keskus suudab lahendada ka keemilise, bioloogilise, kiirgus- ja tuumaohuga seotud probleeme. (Päästeamet, 2014) Samuti tegeletakse ohutegurite analüüsiga ning sellest tulenevalt demineerimistöo valdkonna teenuste planeerimisega ja töödeldakse teavet (Päästeameti põhimäärus, 2014). Päästeseadus määratleb päästeametniku erivahenditeks ühe võimalusena ka teenistuskoea. Tulenevalt eelmisest on päästeametnikul õigus teenistuskoea kasutada demineerimistööl lõhkematerjalide- ja ainete tuvastamiseks ning ohu väljaselgitamiseks. (Päästeseadus, 2014)

Päästeametis korraldab ja koordineerib koerajuhtide ja teenistuskoeate tööd ning koolitust Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse ekspert. Tulenevalt eksperdi ametijuhendist on ametikoha täitjal teenistuskohustuseks teenistuskoeate hoidmine operatiivvalmiduses. See tähendab, et pommikahtlusega väljakutsetele on valmisolek koheselt reageerida. Samuti on kohustus korraldada koerajuhtide ja teenistuskoeate koolitust Päästeametis. Lisaks eelnevatele ülesannetele on kohustus osaleda rahvusvahelises künoloogia-alases koostöös ning tagada teenistuskoeate veterinaarabi andmine. (Päästeamet, 2013)

Täpselt samuti nagu muudel sisejulgeoleku ametiasutustel on päästeametnikul muud kohustused lisaks koerajuhi tööle, lihtsalt koerajuht Päästeametis olla pole võimalik. See tähendab seda, et kui demineerija-koerajuht ei täida teenistuskohustusi seoses teenistuskoea, siis teeb ta tavamineerija tööd ning täidab vahetu juhi poolt antud ametijuhendist mittetulenevaid ühekordseid teenistusülesandeid. Enamasti on päästeametnik elukutselt demineerija, kuid lisaks on võetud teenistuskoea. (Lageda, 2014)

Koerteteenistusele lähenemine on iga koerajuhi puhul individuaalne. Igal koerajuhil on ametijuhend, mis määratleb otseselt ära demineerimistöo ning lisaks on juurde toodud koerajuhi kohustused. 2014. aastast on ka muutunud ametijuhendi nimi. Kui varem oli selleks koerajuht, siis nüüd demineerija. See tähendab seda, et kui päästeametnik soovib olla koerajuht, siis läbib ta vastava koolituse ning temast saab demineerija-koerajuht. Tuginedes intervjuule, siis hetkeseisuga on tendents selline, et koerajuhiks pürgijaid on vähem, sest see on lisakohustus ja ka tööd on rohkem. Teenistuskoeal on suur vastutus ning koerajuhil kohustus töö täpselt ära teha. Kui demineerija ei soovi enam olla koerajuht, siis loobub ta teenistuskoeast ja temast saab lihtsalt demineerija. (Lageda, 2014)

Päästeametis on neli pommigruppi üle Eesti ning teenistuskoeri on nendes kokku 11. Igas pommigrupis on kaks teenistuskoera, Tallinnas on neli. Päästeametis teenistuskoerte tõugudest on esindatud springelspanjelid, labradorid, belgia lambakoerad ning saksa lambakoerad, keda on eelmistega võrreldes enim. Teenistuskoerad hangitakse enamjaolt Soomest ja Saksamaalt, mõned koerad on hangitud Eestist. Vajadus uute teenistuskoerte järgi tuleneb tekkinud aktuaalsusest. See tähendab seda, et kui Eestis on hakanud levima uut tüüpi lõhkeaine, siis korraldatakse pommikoertele uue aine koolitus. (Lageda, 2014)

Teenistuskoerte töökoormus on erinev ning oleneb parasjagu poliitilisest hetkeolukorrast. Esineb aastaid, kus tuleb teenistuskoertega valves olla ning väljakutsetel käia kuni 300 korda aastas. Näiteks Lasnamäel toimunud ahelplahvatuste korral tuli väljakutseid kahtlaste kottide näol peaaegu iga päev. Pommikoertel tuleb otsida lõhkeaineid territooriumilt, pagasist, hoonest ja transpordivahendist nii pommitehnilise kontrolli kui ka pommiähvarduse korral. (Lageda, 2014)

Teenistuskoeraks nimetatakse Päästeametis arvel olevat pommikoera, kes on läbinud erialase lõhkeainete otsimise koolituse ning sooritanud iga-aastase atesteerimise. Koerajuhtide ja teenistuskoerte koolituse planeerimine toimub koolitusplaani alusel, mille Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse ekspert koostab. Koolitusplaani näeb ette kohustuslikud kursused kaks korda aastas, mis kestavad kumbki nädal aega. Kokku saab üks koerajuht aastast neli nädalat koolitust. (Lageda, 2014)

Kaks korda aastas kogunevad kõik Päästeameti koerajuhtid koos oma teenistuskoertega ühe nädalasele koolitusele, kus vahetatakse kogemusi, suheldakse ning pühendatakse aeg teenistuskoerte ja koerajuhtide enesetäiendamisele. Selline koolitus toimub erinevates keskkondades eesmärgiga pakkuda koerajuhtidele ja teenistuskoertele uusi väljakutseid. Samuti saamaks teadmisi teenistuskoerte otsimis- ja töövõimest. Näiteks viiakse läbi Vardjal suure lõhkeaine otsimise koolitust, et teenistuskoer oleks suuteline avastama ka suures koguses lõhkeainet ning seda täpselt markeerima. Lisaks harjutatakse näiteks lennukitel lõhkeaine otsimist. See on vajalik selleks, et selgitada välja koera stressitase antud objektidest otsimisel ning hiljem jälgimiseks, kuidas teenistuskoer rahuneb ning on suuteline uuesti otsima. Teisisõnu pannakse teenistuskoer stressi olukorda ning jälgitakse, kui kiirelt suudab teenistuskoer rahuneda ning olukorraga kohaneda. (Lageda, 2014)

Veel korraldatakse koolitusi ka kaitseväelaste lõhkeainete otsimiseks. Sealsed lõhkeained tulevad teisest laost ning omavad seeläbi erinevaid taustalõhnu, mis jällegi rikastab

teenistuskooerte treeningu keskkonda ning tõstab lõhkeaine otsimise efektiivsust. Samuti toimuvad koolitused ka laevadel, kus otsimise pindala teenistuskooerte jaoks on suurem kui tavalises olukorras. Töö efektiivsuse tagamiseks käib Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse ekspert koerajuhte ja teenistuskooeri koolitamas nende omas piirkonnas. See on vajalik selleks, et koerajuhid ei peaks oma töö piirkonnast ära tulema ning oleksid valmis reageerima väljakutsetele. (Lageda, 2014)

Koerajuhtide ja teenistuskooerte põhikoolitus on loovprotsess. Tavaliselt käib algaja koerajuht oma teenistuskooeraga Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse eksperdi juures õpetussõnu saamas üks kuni kaks päeva kuus. Kui teenistuskooer areneb jõudsalt, siis piisab arengu ja õpitu ülevaatamiseks ka ühest päevast. Tuleb ette ka olukordi, kus koerajuht ei ole suuteline nende päevade jooksul koolitust iseseisvalt läbi viima ning ekspert peab ise sõitma koerajuhi juurde. (Lageda, 2014)

Kuna koerajuhi põhitöök on siiski demineerimine, siis peab algaja koerajuht eelnevalt läbima demineerimiskursuse ning sooritama positiivsele tulemusele nõutava demineerimistaseme eksami ning alles siis saab kasutada teenistuskooera lõhkeainete otsimisel. Samal ajal toimub teenistuskooera koolitamine. Teenistuskooera arengu garanteerimiseks on Päästeametis ka täiendkoolitused, mis toimuvad Päästeameti siseselt ning mida viib läbi Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse ekspert. Täiendkoolitust on igale teenistuskooerale ja koerajuhile ettenähtud neli nädalat aastas. (Lageda, 2014)

Päästeametis on ainult üks teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitaja – Urve Lageda, kes on Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse ekspert. Koertega on ta tegelenud nüüdseks 36 aastat. Urve Lageda on võimeline läbi viima erinevaid koolitusi nagu näiteks jälje-, kuulekus-, pommi-, narko- ja päästekoolitust. Ta on osalenud 4 korda maailmameistrivõistlustel koerte alal ning töötanud aastatel 1992-1999 Neeme Piirivalvekoerte koolis peaspetsialistina. Tal on olnud erinevat tüüpi teenistuskooerad, v.a narkokoer. (Lageda, 2014)

Töö autori arvates on koerajuhtidel on kohustus oma teenistuskooera koolitada iseseisvalt, et teenistuskooer oleks suuteline avastama lõhkeainet erikoguses ning keskkonnas. Oluline on ka õpetada teenistuskooer õigesti avastatud lõhkeainet markeerima. See tähendab seda, et kui teenistuskooer avastab lõhkeaine, siis ei tohi ta seda hammustada või kraapida, vaid peab

passiivselt markeerima. Iseseisev koolitus on koerajuhi enda otsustada, sest ta peab teadma, mis oskus vajab teenistuskoeal arendamist.

Sõjaväepolitsei. Sõjaväepolitsei on kaitseväge struktuuriüksus, mille ülesanded on järelevalve teostamine kaitseväge distsipliini üle, süütegude menetlemine oma pädevuse piires ning lähtuvalt ohuhinnangust välisriigi kaitseministrite, välisriikide relvajõudude juhtkonna, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni tsiviil- ja sõjaliste peakorterite juhtkonna, valdkonna eest vastutava ministri ja kaitseväge juhataja ning vajaduse korral kaitseväge korralduse seaduses sätestatud korras määratud isikute kaitse. Lisaks eelnevale seisab ülesanne rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks vajaliku sõjaväepolitsei tegevuse korraldamine Eestis ja välisriigis. (Kaitseväge põhimäärus, 2014)

Sõjaväepolitseis otseselt koerateenistust reguleerivat ülddokumenti pole kuna hetkeseisuga on teenistuses ainult üks koerajuht. Tulenevalt sellest asjaolust reguleerib üldist koerateenistust koerajuhi ametijuhend, mis on sõlmitud Kaitseväge ja koerajuhi vahel, kus on sätestatud tavalised teenistusülesanded kui ka koerajuhi ülesanded. Lisaks koerajuhi ülesannetele on sõjaväepolitseinikul ka muud teenistuslikud kohustused. Põhiliselt tegeletakse eriti tähtsate isikute turvamisega. Samuti liikluse reguleerimise ja järelevalvega. (Siht, 2014)

Sõjaväepolitseis oleva teenistuskoea tõuks on saksa lambakoer. Teenistuskoeer on toodud Leedust koerajuhi poolt ning on tööliini koer. Teenistuskoeer on keskendunud lõhkeaine otsimisele ehk tegemist on pommikoeraga. Lisaks oskusele otsida lõhkeainet, suudab praegune Sõjaväepolitsei teenistuskoeer avastada ka tulirelvi. Tulirelvade otsimine on võimalik tänu levivale tulirelva metalli ja püssirohu või õli lõhnale. (Siht, 2014)

Teenistuskoeera kasutatakse kuus kaks kuni kolm korda. Tavaliselt otsitakse autodest lõhkeainet, kuid esineb ka olukordi, kus teenistuskoeera kasutatakse hotelliruumide või tubade läbiotsimisel. Vajadus uue teenistuskoeera järele sõltub juhtkonna otsusest. Kui juhtkond näeb, et olukord nõuab uut teenistuskoeera, siis soetatakse olemasolevate ressursside arvelt. Tuginedes autori poolt läbiviidud intervjuule, siis Sõjaväepolitseil on plaanis soetada uus kutsikas, kelle ülesandeks saab narkootiliste ainete otsimine. (Siht, 2014)

Teenistuskoeerte koolitust otseselt Sõjaväepolitseis ükski dokument ei reguleeri. Kuna pommikoeri Eestis koolitab hetkel ainult Päästeamet ja Sõjaväepolitseis oma instruktorit pole, siis toimub tihe koostöö Päästeameti Demineerimiskeskuse planeerimis- ja

keemiatalituse eksperdi Urve Lagedaga. Tema planeerib ja koostab koerajuhi ja teenistuskoera plaanilised koolitused. (Siht, 2014)

Põhikoolituse läbis Sõjaväepolitsei ainuke koerajuht ja teenistuskoer Murastes TKKK-s. Spetsialiseerumine oma erialale polnud seal võimalik kuna TKKK ei koolita lõhkeainekoeri. Täiendkoolitus toimub kaks korda aastas korraga üks nädal. Lisaks korraldatakse õppepäevi üks kord nädalas, kus koerajuhil on võimalik konsulteerida ja näpunäiteid saada teenistuskoera praktilise koolitamise osas. Samuti toimuvad koostöös Päästeametiga õppepäevad, kus võetakse kokku kõik pommikoerad ning korraldatakse ühiseid koolitusi. (Siht, 2014)

Kõige suurem põhirõhk teenistuskoera koolitamisel on koerajuhi iseseisval koolitusel. Iseseisev koolitus toimub tavaliselt korra nädalas. Sellest koolitusest moodustab kuulekus hommikuse osa ja õhtupoolikul toimub tavaliselt lõhkeaine otsimine. Selleks peidetakse lõhkeaine ruumi või autosse. Oluline on varieerida koolituskeskkonda, et koer oleks suuteline otsima erinevatest kohtadest. Vahel toimub koolitamine ka TKKK-s. (Siht, 2014)

Kõik teenistuskoerte koolitused, mida korraldatakse väljaspool Päästeametit, on koerajuhile tasulised. Tuleb mainida, et koerajuht peab tasuma koolituskulud ise, seda ei tee Sõjaväepolitsei. Aasta lõpus planeerib koerjuht oma teenistuskoera jaoks vajalikud koolitused ning osaleb nendel oma kulul. Palju koolitusi toimub Leedus koostöös sealse Piirivalveametiga. (Siht, 2014)

Vanglad. Justiitsministeerium on valitsusasutus, kes täidab seadusest tulenevaid ja Vabariigi Valitsuse poolt seaduse alusel antud ülesandeid oma valitsemisalas. Ministeeriumi valitsemisalas on riigi õigus- ja kriminaalpoliitika kavandamine ja elluviimine, õigusloome koordineerimine, õigusaktide terviktekstide koostamine. Tegemist on osalise ülesannete loeteluga. (Justiitsministeeriumi põhimäärus, 2015)

Justiitsministeeriumi vanglate osakond on Eesti vanglateenistuse keskasutus, mis juhib ja arendab vanglate tööd. Osakonda juhib justiitsministeeriumi asekanstler vanglate alal ning selles on neli talitust, mida juhtivad talituse juhatajad on ühtlasi asekanstleri asetäitjad, ja peakaplan. Karistuse täideviimise talituse esmaülesanne on tagada vanglate turvalisus. Selleks ta jälgib, et valve vanglates oleks tõhus ja kord kindel ning vangide paigutamisel oleks arvestatud kõikide turvariskidega. Peale selle peab talitus arvestust vangide üle ja korraldab vanglate relvastatud üksuse tegevust. Talituse juhataja annab vanglatele korraldusi

vangistuse täideviimise ja järelevalve ning julgeoleku valdkonnas. (Justiitsministeerium, 2015)

Tulenevalt asjaolust, et intervjuu viidi läbi Tallinna Vangla järelevalveosakonna vanemvalvur-koerajuhiga, siis töö autor annab lühiülevaate Tallinna Vanglast. Tallinna Vangla on Justiitsministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus, mis viib täide vabadusekaotust ja eelvangistust ning korraldab kriminaalhooldust. Tallinna Vangla põhilisteks ülesanneteks on kinnipeetute ja vahistatute kinnipidamise korraldamine ning ühtlasi tagada kinnipeetutele ja vahistatutele tervislik eluruum, toit ja riietus. Samuti on kohustus korralda kriminaalhooldust ja tagada karistuse ärakandmise korral vabanemiseelne ettevalmistus. Tegemist on ülesannete osalise loeteluga. (Tallinna Vangla põhimäärus, 2014)

Koerajuhid ja teenistuskoad kuuluvad Tallinna Vanglas järelevalveosakonna koosseisu. Järelevalveosakonna põhiülesanded on korraldada vangla vastutusallas ööpäevaringset korrapidamist, vanglasiseseid ja -väliseid saatmisi, tagada kinnipeetavate ja vahistatute üle järelevalve toimimine kogu vangla territooriumil, korraldada kinnipeetavate ja vahistatute kokkusaamisi ning nende vanglasse vastuvõttu ja vanglast vabastamist (Tallinna Vangla põhimäärus, 2014). Vangistuseseadus käsitleb vanglaametniku üheks erivahendiks ka teenistuslooma. Teenistuslooma on lubatud kasutada narkootilise või muu psühhotroopse aine avastamiseks. (Vangistuseseadus, 2014)

Kuna lõputöö autor intervjueris Tallinna Vangla vanemvalvur-koerajuhti Siim Oja, siis on alljärgnevalt kirjeldatud koerateenistust ning teenistuskoadte ja koerajuhtide koolitamist saadud info põhjal. Lisaks on töö autor konsulteerinud justiitsministeeriumi karistuse täideviimise talituse nõunik Helely Saulepiga, kellelt saadud infot on autor viidanud.

Iga vangla korraldab koerajuhtide töö, teenistuskoadte ülalpidamise, hooldamise ning koadte ja koerajuhtide treeningud ning väljaõppe. Vajadusel koostab vangla koerajuhtide töö korraldamiseks vastavad plaanid, juhendid või muud dokumendid. Koerajuhtide teenistuskohustused määratakse iga vangla poolt eraldi ametijuhendis, tulenevalt konkreetse vangla eripäradest ja vajadustest. Tallinna Vangla valvur-koerajuhi tööd reguleerib tema ja ameti poolt koostatud ametijuhend. Koerajuhid täidavad ametijuhendis märgitud teenistusülesandeid. Koerajuhtide tööd vanglas korraldab järelevalveosakonna juhataja poolt määratud ametnik. Enamasti on selleks järelevalveosakonna inspektor. (Saulep, 2015) Valvur-koerajuhi teenistuskohustusteks on teenistuskoadte iseseisva väljaõppe korraldamine ning vangla teenistuskoadte treeningutel osalemine. Lisaks eelnevatele tuleb teostada

kontrolli Tallinna Vangla territooriumil ning pöörata tähelepanu teenistuskoera poolt näidatud kohtadele. Samuti lasub kohustus hooldada teisi vangla territooriumil olevaid teenistuskoeri ning jälgida nende tervisliku seisundit ja puuduste esinemisel teavitada vahetus juhti või peaspetsialist-korrapidajat. Tegemist on ülesannete osalise loeteluga. (Oja, 2014)

Teenistuskoeri on hetkeseisuga vanglates kokku 32, kellest 11 on narkokoerad. Lähtuvalt ülesannetest jagunevad vanglateenistuse koerad kolme kategooriasse: narkokoerad, valvekoerad ja jõukasutuskoerad. Valvekoerad moodustavad küll kogu teenistuskoerte hulgast enamuse (kokku 19), kuid suuremat rõhku pööratakse narkokoerte ja jõukasutuskoerte ning nende juhtide erialaste oskuste arendamisele. Valvekoerte väljaõpe seisneb peamiselt ühekordses koolitamisest. (Saulep, 2015) Teenistuskoeri valitakse lähtuvalt vangla vajadusest koostöös vangla ja TKKK-ga. Lisaks narkootikumide otsimisele avatud alalt, transpordivahenditest, hoonetest ja inimestelt tegelevad narkokoerte juhid ka muude ülesannetega. Koerajuhtide teenistuskohustused lisaks koerajuhi tööle on piirkonniti erinevad tulenevalt vanglate erinevast sissetöökorraldusest. Tallinna vanglas ning Harku ja Murru vanglas kasutatakse valvekoeri vangla perimeetri valvamiseks. Samuti rakendatakse koerajuhte muude järelevalve osakonna tähtsate ülesannete korral nagu näiteks kinnipeetavate saatmised, osalemine pääsala toimkonnas või ajutises valvepiirkonnas. (Oja, 2014)

Tartu Vanglas on tööülesanded jaotatud selliselt, et koerajuhid teostavad muid järelevalve toiminguid või vangla töid vaba vanglaametniku puudumise korral. Viru Vanglas on koerajuhid välisvalve koosseisus, mille ülesandeks on välisperimeetri valve teostamine. Lisaks sellele on kõigis vanglates ülesandeks saabunud kirjade ja pakkide kontrollimine igapäevaselt ning pikaajalisele kokkusaamisele tulnud isikute kontrollimine. (Oja, 2014)

Teenistuskoerte tõugudest suurema osakaalu moodustavad saksa lambakoerad, leidub ka retriivereid ja on ka olnud spanjeleid. Teenistuskoerte hankimine toimub eelistatult kohalikest kennelitest. Nagu ka teistes sisejulgeolekuametites toimub koostöö teenistuskoera kutsikate hankimisel Soome kennelitest. Vanemad teenistuskoerad on reeglina näituse liini teenistuskoerad ja alles viimastel aastatel on lisandunud puhast verd tööliini teenistuskoeri. (Oja, 2014)

Teenistuskoerte ja koerajuhtide erialaste oskuste arendamise eest vastutab vangla. Vangla annab teada, milliseid kursusi või koolitusi on koertele ja koerajuhtidele vaja arendamiseks

nende võimekust. Narkokoerte ja jõukasutuskoerte puhul on keskseks TKKK poolt pakutavad kursused ja koolitused, kuid need moodustavad üksnes osa teenistuskoea dressuurist. Enamasti toimub koolitamine läbi reaalse töösituatsioonide. Koerajuhid treenivad narkokoeri igapäevaselt vanglatingimustes, et koer oleks harjunud töötama konkreetses töökeskkonnas. (Saulep, 2015)

Koolitusvajaduse hindab iga vangla vastavalt enda eripäradele. Vanglate poolt esitatud koolitusvajaduste kohta koostatakse ühtne täiendkoolitusplaan, mille alusel TKKK korraldab ettenähtud koolitused ja kursused. (Saulep, 2015) Vangla koerajuhid käivad aegajalt teenistuskoea võistlustel ning seoses sellega on tekkinud koostöövõimalused treenida koos MTA-ga. Samuti tehakse koostööd PPA-ga ja kaitsevägega. (Oja, 2014)

TKKK pakub vanglatele koolitusvõimalusena põhikursust, mis koosneb kolmest osast ning annab kõik eeldused koerajuhile lõpetades edukalt asuda koerajuhina ametikohale. Lisaks on võimalus saada narko- või patrullkursusi ja avaldada soovi muudeks individuaalkoolitusteks. Vanglateenistuse koerajuhid on osalenud erinevatel TKKK instruktoriga poolt korraldatud ja läbiviidud koolitustel. Tallinna Vangla jõukasutus teenistuskoea on aga koolitatud TKKK-s ning koolitused jätkuvad seal ning ka vanglas kohapeal. Iseseisvaks teenistuskoea koolitamiseks vanglatel dokumenti pole, kuid kõik koolitused on ära märgitud vastavakujuliselt koolitusplaanis. (Oja, 2014)

Kõik koerajuhid on iseenda ja üksteise koolitajad ning neil kõigil on ka isiklikud koerad. Vanglate narkokoerte ja koerajuhtide oskuste arendamisega tegeleb vastavalt võimalustele Harku ja Murru vangla koerajuht, kes on koerajuhina töötanud alates 1989. aastast ja alates 1991. aastast vanglateenistuses. Ta omab teenistuskoea ning täidab igapäevaseid teenistusülesandeid koerajuhina. (Saulep, 2015) Koerajuhtide oskused ja kogemused on reeglina tulnud koeraspordist või näitustel, mitte teenistuskoea alalt. Kõik koerajuhid on siiski varasemalt olnud seotud koertega ja omavad ühte või mitut koera. (Oja, 2014)

Vanglate koerajuhtide ja teenistuskoea koolitamine nõuab väikevahendite olemasolu, mis ei maksa palju ning on vanglale jõukohased soetada. Koolituse raha tuleb ühest eelarvest ning suuremate asjade ostmiseks nagu näiteks veorakmed või transpordipuud, eraldatakse raha võimalusel vangla või vanglaosakonna vahenditest. (Oja, 2014)

2. SISEJULGEOLEKU ASUTUSTE TEENISTUSKOERTE JA KOERAJUHTIDE KOOLITUSE KOONDAMINE TEENISTUSKOERTE KOOLITUSKESKUSESSE

2.1. Teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitamise ühisosa ning seisukohad nende põhi- ja täiendusõppe koondamisest teenistuskoerte koolituskeskusesse

MTA, PPA, Vanglate ja Sõjaväepolitsei ühiseks jooneks on asjaolu, et teenistuskoer peab otsima narkootilise aine lõhna. Päästeameti ja Sõjaväepolitsei teenistuskoerad peavad suutma avastada lõhkeainet. PPA teenistuskoerad peavad lisaks narkootilise aine lõhnale tuvastama inimese lõhna. Põhiliselt on erinevused tingitud ametkonna teenistuskoerte spetsiifilistest tööülesannetest ja keskkonnast, kus teenistuskoerad töötavad. Olenemata asjaolust, et koolitusmeetodid, töökeskkond- ja ülesanded ning varustus võivad kohati ametkonniti erineda, on siiski sisejulgeoleku asutuste teenistuskoerte ja koerajuhtide koolituses ühisosa. Lõputöö autor arvab, et tasub kaaluda võimalust sisejulgeoleku asutuste teenistuskoerte ja koerajuhtide efektiivsemaks koolituseks koondada põhi- ja täiendusõppe TKKK-sse. Sisejulgeoleku asutuste teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitusmeetodites on nii ühisjooni kui mõningaid erinevusi.

Kvalitatiivsete andmete saamiseks viis töö autor läbi ekspertintervjuud sisejulgeoleku asutuste spetsialistidega. Eesmärgistatud valimi moodustasid sisejulgeoleku asutuste spetsialistid, kes töötavad ning puutuvad kokku igapäevaselt teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitamisega ning nende töömeetoditega. Läbiviidud intervjuud koosnesid 11 küsimusest (lisa 1). Vestlus viidi läbi intervjuueeritavale sobivas kohas. Vestluse käigus esines olukordi, kus vastaja kaldus teemast kõrvale ning andis töö autorile ebaolulist informatsiooni. Intervjuud ei katkestatud, vaid töö autor lasi vastajal mõttekäigu lõpetada, peale mida suunati vastaja teemasse tagasi. Intervjuudel kasutati üht tehnilist vahendit – diktofoni, mille kasutamiseks töö autor eelnevalt luba küsis. Intervjuud on salvestatud cd-plaadile (lisa 2), mis on lisatud lõputöö köidetud versiooni juurde. Intervjuud viidi läbi ajavahemikul 28.10.2014-16.02.2015. Osa informatsioonist laekus ka e-kirja teel.

Ekspertintervjuude eesmärgiks oli välja selgitada, milline on hetkel sisejulgeoleku asutuste teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitamine ning kas sisejulgeoleku asutustel on

teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitamisel ühisosa PPA-ga. Ühisosa võib määratleda selliselt: kas teenistuskooerte ja koerajuhtide koolituse eesmärk, kasutatavad meetodid, harjutused ning keskkond on selline, mida saaksid kasutada sisejulgeoleku ametid ühiselt. Selle eesmärk on muuta efektiivsemaks teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitamist ja väljaõpet, kasutada ühiselt koolitusbaasi ja koolitajaid. Treeningute korraldamine koostöös teiste sisejulgeoleku asutustega laiendab koerajuhtide silmaringi, annab ülevaate teiste asutuste kolleegide tööst ning pakub ühtlasi paremaid võimalusi erinevate koolitusmeetodite omandamiseks erinevas keskkonnas ka erinevate koolitajate juhendamisel.

Teiseks eesmärgiks oli uurida, millised on seisukohad sisejulgeoleku asutuste teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitamise, nende põhi- ja täiendusõppe koondamisest TKKK-sse ning analüüsida põhi- ja täienduskoolituse koondamisega kaasnevaid probleeme ja teha ettepanekud koolituste ühisteks korraldamiseks.

Andmete analüüsimetodiks kasutas töö autor diskursuseanalüüsi, mis tähendas intervjuudest saadud andmete transkriptsioonifailide koostamist (Sisekaitseakadeemia, 2015). Antud meetod võimaldas töö autoril kiirelt leida vajaliku informatsiooni ning seda analüüsida. Intervjuudest spetsialistidega saadud andmed pandi kirja sõna-sõnalt koos nendele esitatud küsimustega. Intervjuudest saadud informatsioon ja seisukohad ning autori analüüs on esitatud sisejulgeoleku asutuste kaupa alljärgnevalt.

MTA. Teenistuskooerte ülesanneteks MTA-s on põhiliselt narkootiliste ainete ja salatubaka avastamine. Töö autor viis läbi intervjuud kahe MTA spetsialistiga, kes mõlemad puutuvad tihedalt kokku teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitamisega ning nende igapäevase teenistusega. Intervjuus MTA tollikontrolli tehnoloogia juhtivspetsialistiga Piret Tinkusega selgus, et toimivat teenistuskooerte ja koerajuhtide ühisosa hetkel MTA ja PPA vahel pole. Samal seisukohal oli ka MTA piirikontrolli valdkonna peaspetsialist Maiu Rõbakov. Kord kvartalis toimuvad piirkondlikud õppepäevad, kuid need on MTA sisesed. Intervjueeritavate sõnul tuleb korraldada ühiseid võistlusi nii teenistuskooertele kui ka koerajuhtidele. Lõputöö autori arvates on intervjueeritavate soovitusel head, sest kõik sisejulgeoleku ametkonnad võiksid võtta osa õppepäevadest regulaarselt. See laiendab koerajuhtide silma ringi ning parandab teenistuskooerte oskusi.

Maiu Rõbakovi sõnul on ühisosa vähesus tingitud töömahtudest, mille tõttu ei jää aega koerajuhtidel osaleda ühistel harjutustel. Ainult aktiivsemad koerajuhid on otsinud väljundeid TKKK-st. Maiu Rõbakovi sõnul võib hetke põhi- ja täiendusõppega rahule jääda.

Oluline on tema sõnul see, et osa koolitust oleks MTA-sisene ning osa tuleks TKKK-st. See tagab koerajuhtidele ja teenistuskooertele laiemat kogemust ja paremat treeningkeskkonda.

Lisaks eelmistele ettepanekutele pakkus Piret Tinkus ühisosa paremaks korraldamiseks välja seminarid, kus võiks õpetada koerajuhtidele koera psühholoogiat, tervisega seonduvat jne ning kutsuda sinna esinema ka välislektoreid. See idee võib olla küll kulukas, kuid kahe ameti peale finantseerides teostatav. Samuti tuleks Piret Tinkuse sõnul korraldada ühisõppusi. Üheks valukohaks on hetkel postipakid, mis ei ole täieliku kontrolli all ning mille kaudu saadetakse keelatuid aineid. Lisaks võib proovida ametnike vahetust, mis seisneb selles, et politseikoer koos koerajuhiga läheb piiri peale kontrollima ning MTA koer koos koerajuhiga tuleb patrulli kaasa sõitma. Lõputöö autori arvates on antud ettepanek hea, sest ametnike vahetus annab koerajuhtidele kogemust, kuidas teenistuskooer teises töökeskkonnas käitub.

Küsimusele, kuidas suhtute antud hetkel põhi- ja täiendusõppe läbiviimisele vastas Piret Tinkus, et seoses teenistuskooerte arvu plaanitava tõusuga, on vaja lisaks ühte koolitajat. Lisaks sellele on soov saada teenistuskooertele kaitsekoolitust, mis tagab turvalisuse liikuvale rühmale, kes teostab läbiotsimisi. Töö autor peab antud soovi põhjendatuks, sest alati esineb võimalus, kus läbiotsimise toimingu korral juures viibiv isik võib sooritada midagi etteaimamatut, mis võib ohustada toimingus osalevate ametnike elu või tervist. Selle vastu kindlustaks asjaolu, kui teenistuskooertele on õpetatud jõukasutuskoolitust.

Põhi- ja täiendusõppe koondamisest TKKK-sse on mõlemad spetsialistid seisukohal, et osa koolitust peaks olema MTA sisene ning mingi osa tuleks läbi viia TKKK-s. Piret Tinkuse sõnul võtab MTA hetkel 50% täiendkoolitusest TKKK-st, mis on neli päeva kaheksast ettenähtud täiendkoolituse päevast. Tema sõnul peaks olema teenistuskooerte ja koerajuhtide põhiõpe TKKK-s, kus koerajuhid omandaksid teadmised teenistuskooerte hooldamisest, tervisest, psühholoogiast ühtsete standardite alusel.

Kui tavaliselt toimub uue kutsika võtmine plaanipäraselt kokkulepitud eelarve ja sooviavalduse kohaselt, siis mitteplaaniiliste kutsikate hankimisel kerkib esile probleem, mis teeb põhi- ja täiendõppe koondamise raskeks. Põhiprobleemina näeb Piret Tinkus põhi- ja täiendusõppe koondamisel seda, et kuna MTA hangib kutsikaid aastaringselt vastavalt vajadusele ning kui uus kutsikas peaks saabuma oktoobris, siis TKKK-sse põhikursusele minnes on kutsikas liiga vana. TKKK-s algab koerajuhtide põhikursus veebruaris või

märtsis. Sellega seoses läheb kaduma väärtuslik aeg, mis on aga teenistuskoera koolitamisel ülioluline.

Teise probleemina näeb Piret Tinkus MTA teenistuskoerte vähesust, mistõttu koolituse koondamisel läheksid MTA teenistuskoerad PPA teenistuskoerte gruppi ning seetõttu peaksid põhiõppes saama jäljekoolitust, mida aga MTA oma tööülesannetes ei vaja. Selle asemel peaks olema narkootilise aine või tubaka koolitus. Maiu Rõbakovi sõnul on koondamisel probleemiks ka suur koolituste maht ning instruktorite vähesus. See ilmneb asjaolus, kui põhi- ja täiendõpe koondada TKKK-sse, siis ei ole piisavalt instruktoreid, kes vajaduse korral saaksid sõita ka asutusse koerajuhte nõustama ja treenima.

Päästeamet. Teenistuskoerte ülesandeks Päästeametis on lõhkeaine otsimine. Töö autor viis läbi intervjuu Päästeameti Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalituse spetsialisti Urve Lagedaga, kes otseselt koolitab ja koordineerib koerateenistust Päästeametis. Päästeamet on rahul praeguse teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitamisega. Põhikoolitus on tema arvates loovprotsess, mis kaasneb koera arenguga. Lisaks põhikoolitusele on igal teenistuskoeral võimalus saada neli nädalat täienduskoolitust aastas. Antud asjaolu garanteerib ka kõige mugavamale koerajuhile tema teenistuskoera koolitamise.

Päästeameti teenistuskoerad ja koerajuhid käivad Urve Lageda sõnul TKKK-s aeg-ajalt tegemas keskkonnatreeninguid. Näiteks kasutab Päästeamet TKKK kennelimaja, kus on palju teisi teenistuskoeri. Kennelimaja kasutamise eesmärk on see, et teenistuskoerad satuvad teiste teenistuskoerte alale ning peavad seeläbi kohanema teise koera alas. See tagab pommikoerale vajaliku oskuse teha tööd ning seeläbi laskmata häirida end teistest koertest.

Päästeamet ei tee TKKK-ga väga palju koostööd. See asjaolu on tingitud Päästeameti teenistuskoerte spetsiifilisusest – nad on pommikoerad. Võimalik oleks tema sõnul aga teha koostööd kuulekuse ja võistluste alal. Lisaks tuleks kõne alla kogemuste jagamine seminaridel, et laiendada koerajuhtide silmaringi. Lõputöö autori arvates võiks ühiseid koolitusi teha ka otsimiskoolituse alal kuna nii PPA, MTA ja Vangla teenistuskoerad vajavad otsimiskoolitust.

Põhi- ja täiendõppe koondamine TKKK-sse erilist kasutegurit ei too ning pole otstarbekas. Tema sõnul oleks see mõeldav siis, kui demineerimine oleks ka politsei ülesanne. Päästeametile on valmimas uus maja, koos kenneli ja treeningplatsiga, mille korral saab teenistuskoeri ja koerajuhte koolitada kohapeal. Seega pole vajadust koondada koolitust

TKKK-sse, kui valmimas on uued hooned. Samuti puuduvad TKKK instruktoritel teadmised ja kogemused lõhkeainetest ning demineerimisest. Sellest tulenevalt ei saa TKKK instruktorid koolitada pommikoeri, kuna koolitaja peab lisaks teenistuskooera koolitamisteadmistele omama eriteadmisi ka demineerimise valdkonnast.

Sõjaväepolitsei. Sõjaväepolitseis on ainult üks koerajuht. Tema ülesandeks on otsida lõhkeainet, st on tegemist pommikoeraga. Lisaerialana on võimalik õpetada narkootiliste ainete ja tulirelva otsimist. Töö autor viis läbi intervjuu ainsa koerajuhiga kaitseväes sõjaväepolitseinik Martin Sihiga. Tema sõnul Sõjaväepolitsei ja PPA vahel suuremat koostööd hetkel pole. Ta läbis 1,5 aastat kestnud koerajuhtide põhikursuse TKKK-s, mille järel spetsialiseerus oma teenistuskooeraga lõhkeainete otsimisele, mida korraldab Päästeamet. Martin Siht näeb ühisosana koerajuhtide baaskursust. Selle kohaselt uue kutsika võtmisel Kaitseväge saadetakse see koos koerajuhiga Murastesse. Hiljem, kui kutsikas on kasvanud ja omandanud põhitõed, siis spetsialiseerub teenistuskooer lõhkeainete otsimisele Sõjaväepolitseis või Päästeametis. Lõputöö autori arvates on selline koostöö jätkusuutlik, kus algus on baaskursus TKKK-s ning hiljem spetsialiseerub teenistuskooer lõhkeainetele. Samuti arvab lõputöö autor, et teenistuskooera varustus, hooldus ja koolitused peaksid olema ametkonna enda poolt finantseeritavad.

Täiendõppe koondamist TKKK-se ei pea Martin Siht võimalikuks. Ta on samal arvamusel Päästeameti planeerimise ja keemiatalituse ekspert Urve Lageda seisukohaga, mille kohaselt pole see võimalik kuna politsei ja Demineerimiskeskus ei ole hetkel koos ning politseil pole õigust tegeleda demineerimisega.

Vanglad. Töö autor viis läbi intervjuu Tallinna Vangla vanemvalvur-koerajuht Siim Ojaga, kellel on vanglasüsteemis esimene jõukasutuskoer, kellega ta on läbinud baas- ja põhikursuse TKKK-s. Siim Oja arvates puudub või pole piisavalt selgelt määratletud hetkel vanglate koerajuhtide ja teenistuskooerte põhi- ning täiendusõpe. Sellest tulenevalt koolitavad ja nõustavad koerajuhtid üksteist tuginedes enda kogemustele.

PPA saab ühisosana pakkuda Siim Oja sõnul vangla teenistuskooertele ja koerajuhtidele erinevaid töösituatsioone, mis suurendab töökogemust. Kuna PPA-s on rohkem teenistuskooeri, siis pakub see vangla koerajuhtidele võimaluse näha erinevaid teenistuskooeri, kes erinevates töösituatsioonides rikastavad vanglate koerajuhtide silmaringi. See omakord aitab lahendada töös ette tulevaid probleeme.

Vanglad saavad Siim Oja arvates pakkuda PPA-le teistsugust koolituskeskkonda. Näiteks on võimalik kasutada politsei narkokoeri head vastupidavust nõudvates kambriotsingutel, kus järjest tuleb läbi nuusutada kuni 20 kambrit. Lisaks sellele on tulnud välja erinevusi otsitavate ainete kvaliteedis. See omakorda võimaldab koerajuhil tutvustada enda teenistuskoele laialdasemat lõhnafooni ja seeläbi saada jälile mõnele koolitusveale. Sellised kogemused on Siim Oja arvates positiivsed, sest koerajuhtidel ja teenistuskooertel tõusevad motivatsioon ja töötahe.

Põhi- ja täiendusõppe koondamisel TKKK-sse teeb vanglasüsteem Siim Oja arvates suure hüppe. Tema sõnul on oluline tõsta koerajuhtide teadmisi koerte koolitamise alal, sest viimase viie aastaga on palju muutunud ja vanad tehnikad ei vasta uute aretatud koerte treenimiseks. See on vajalik selleks, et paraneks koerajuhtide väljaõpe, arusaamine treeningloogikast, nende oskus hankida vajalikke treeningvahendeid ning seeläbi paremini korraldada jätkukoolitusi. Neid väärtusi on võimalik TKKK-s omandada. Ainsa probleemina näeb Siim Oja inimeste pelglikkust vastu võtta uus koolitussüsteem. Tema sõnul koerajuhid ei adu veel asjaolu, et stressivaba ja enda maailma paremini mõistev teenistuskoe töötab paremini ning koostöö sujub lihtsamalt. Samuti uuris töö autor e-kirja teel põhi- ja täiendõppe koondamise seisukohta justiitsministeeriumi karistuse täideviimise nõunik Heleli Saulepilt. Tema arvates kogu väljaõpet TKKK-sse koondada ei saa kuna igal asutusel on omad eripärad, millest lähtuvalt tuleb väljaõpet korraldada. Vanglateenistusele on oluline, et koolitus toimuks võimalikult konkreetses töökeskkonnas.

TKKK. Töö autor viis läbi intervjuu TKKK juhi Jüri Pajusooga selgitamaks tema visiooni hetke koolitamise ühisosana ning seisukohta põhi- ja täiendusõppe koondamise kohta. Ühisosa saab tema sõnul eristada kaheks: üks on sarnane tegevus, mida tehakse teenistuses. Teisena võib välja tuua samasuguse koolituse.

Teenistuse ühisosa. MTA-s, vanglasüsteemis, Päästeametis ja Sõjaväepolitseis otsivad teenistuskoeerad erinevaid aineid, olgu nendeks narkootilised või lõhkeainega seotud ained.

Koolituse ühisosa. Otsimiskoolitus on Jüri Pajusoo arvates ühine, see mida teenistuskoeer otsib, pole koolituse algetapis oluline. Ühine koostööpunkt on narkootilise aine otsimine kuna seda kasutavad oma teenistuskooerte töös MTA, PPA ja vanglasüsteem. Sellest tulenevalt saab teenistuskoeeri ristkasutada. Näiteks MTA ja vanglate teenistuskoeerad tulevad appi politseile või vajadusel kasutab politsei teenistuskoeeri vanglates. Selline ristkasutamine on laialt levinud välismaal.

Teise ühise koolitusena näeb Jüri Pajusoo jõukasutuskoolitust. Teenistuskoerte kasutamist jõukasutus-situatsioonis kui erivahendit koolitatakse PPA patrullkoertele ning seda koolitust nõuab ka vangla oma relvastatud üksuse koertele. Samuti soovib MTA enda tubakakoertele jõukasutust koolitust, et suurendada läbiotsimiste turvalisust hoonetes. Lisaks muudele erioskustele peab teenistuskoer olema ka kuulekas. Teenistuskoer peab olema kontrolli all igas töösituatsioonis. Ühised kuulekuskoolitused sisejulgeoleku ametite teenistuskoertele ja koerajuhtidele tagavad selle vajaduse. Lõputöö autori arvates on teenistuskoerte jõukasutuskoolitus perspektiivikas valdkond, mis väärrib arendamist ka Kaitseväes ja Kaitseliidus. Välismaal on valvemeeskondadel kasutusel patrullid koos jõukasutuskoertega.

Põhi- ja täiendusõppe koondamisega TKKK-sse Jüri Pajusoo nõustub kuna selleks on olemas vajalik materiaalne baas. Samuti on olemas koolitajad, kes saaksid koerajuhi põhiõppega hakkama. Koolitusmahuga probleeme ei tohiks tulla kuna TKKK-l on selge ülevaade ametite teenistuskoertest ning nende arv hüppeliselt tulevikus ei suurene. Spetsiifilise oskuse õpetamisel saab kutsuda koolitaja vajadusel mujalt ametist. Baaskoolitus ehk koerajuhtide põhikursus võiks olla sisejulgeoleku ametitel TKKK-s ühine. Täiendusõpe võiks Jüri Pajusoo arvates samuti olla TKKK-s, kuid peaks olema senisest paindlikum.

Üheks võimalikuks ohuks toob Jüri Pajusoo välja teiste sisejulgeoleku ametite pelguse nagu võetakse nendelt koolitus ära. Tema sõnul see siiski nii pole kuna spetsiifiline koolitus jääks ikkagi ametite endi läbi viia. Samuti pole TKKK-l ka võimalusi, et koolitust pidevalt kohapeal läbi viia. Teise ohuna näeb Jüri Pajusoo asjaolu, et hetkel on raskusi sisejulgeoleku ametitel koolituste sisu sõnastamisega. Pakutakse küll välja koolitused, mida soovitakse, kuid selgust pole. Seda ilmestab asjaolu, et viimasel hetkel muudetakse koolituse soovi või osalejate arvu koolitustel. See aga segab koolituste ühist ja otstarbekat planeerimist.

Intervjuude kokkuvõtteks on selgunud, et PPA-l on ühisosa teiste sisejulgeoleku ametitega teenistuskoerte koolitamises ja teenistuses. Ühisosa olemasolu võimaldab ühiselt koolitatud teenistuskoerte riskasutamist edaspidises teenistuses. Sisejulgeoleku ametite valdav seisukoht põhi- ja täiendusõppe koondamisest on selline, et osa teenistuskoerte ja koerajuhtide koolitust peaks toimuma TKKK-s ning osa ameti siseselt. Seega arvavad sisejulgeoleku ametite esindajad enamjaolt, et koerajuhtide põhiväljaõpe peaks toimuma TKKK-s, kus omandatakse koerajuhi põhioskused, teoreetilised teadmised ja praktilise koolituse algtõed. Põhiprobleemidena nähakse koolitusmahu tõusu, koolitajate vähesust

ning nende teadmatust erinevate ameti spetsiifikast. Samuti asjaolu, et teenistuskoad vajavad erialast treeningut nende enda töökeskkonnas.

Lõputöö autori arvates on võimalik sisejulgeoleku ametite ühisosa edasi arendada korraldades ühiseid koolitusi, õppepäevi ja seminare. Koolitustelt saadud teadmised ning kogemused on vajalikud selleks, et tulevikus teenistuskoad riskasutada.

2.2. Ettepanekud teenistuskoad ja koerajuhtide koolitamise koondamisest teenistuskoad koolituskeskusesse

Olles analüüsinud intervjuude vastuseid, seaduseid, ametijuhendeid ning muud erialast kirjandust, on autor välja töötanud nimetatud allikate alusel järgnevad ettepanekud. Esmalt leiab autor, et antud lõputöö võiks olla aluseks ametkoadade teemakohase arutelu korraldamiseks. Nimelt võttes arvesse käesoleva lõputöö üldise eesmärgi ning asjaolu, et varem pole sellist ametkoadi hõlmavat analüüsi teostatud, siis on lõputöös esitatud analüüsi võimalik kasutada edasiste tegevuste koordineerimiseks.

Silmas tuleb pidada, et antud ajahetkel osalevad järgnevad ametkoadad TKKK jätkukoolitustel: MTA ja vanglateenistus (Pajusoo, 2015). Seoses juba korraldavate ühiste koolitustega analüüsi järgnevaid samme ühisosa suurendamiseks ning seniste probleemide lahendamiseks.

MTA. Intervjuudes osalenud MTA spetsialistide arvates võivad esile kerkida mõned probleemid teenistuskoadade ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõppe koondamisel TKKK-sse. Nimelt mitteplaanihite kutsikate hankimisel läheb väärtuslik aeg kutsika koolitamisel kaduma kui kutsikas saabub näiteks oktoobris. TKKK-s algavad koerajuhtide põhikursused veebruaris-märtsis. Põhikursusele minnes on kutsikas aga liiga vana. Töö autor teeb TKKK-le ettepaneku muuta koerajuhtide põhikursuse tunniplaanil paindlikumaks, lisades uue õppemooduli. MTA-le teeb autor ettepaneku planeerida paremini uute koerajuhtide ja kutsikate hankimist.

Piret Tinkuse arvates võib üheks probleemiks olla MTA teenistuskoadade väike arv. Otstarbekuse kaalutlustel läheksid MTA teenistuskoadad PPA teenistuskoadade gruppi, mistõttu nad saaksid põhiõppes suures mahus jäljekoolitust, mida nad oma tööülesannetes aga ei vaja. Kuna TKKK täidab antud hetkel PPA tellimust ning sellest lähtuvalt on

ülesehitatud koerajuhtide põhikursuse õppekava, siis töö autori arvates saab selle probleemi lahendada, kui MTA teenistuskooertele ei õpetataks sellisel juhul patrullkoertega samas mahus jäljekoolitust vaid neile vajalikku narko- ja tubakakoolitust. See seisneb õppe paindlikumaks muutmises. Samuti on vaja lisaks instruktorit, kes oskab koolitada tubaka- ja narkootilise aine otsimise koolitust. Samas saab instruktor ka vajadusel sõita MTA-sse ning koolitada seal koerajuhte ja teenistuskooeri. Töö autor teeb ettepaneku juurde võtta veel üks instruktor, kes aitaks vähendada suurenevat koolitusmahtu või muuta olemasolevate instruktorite koolitussuundi.

Päästeamet ja Sõjaväepolitsei. Kuna lõhkeainet otsivad pommikoerad on kasutusel nii Päästeametis kui Sõjaväepolitseis, siis on nende kahe asutuse seisukoht sama – põhi- ja täiendusõppe koondamisel pole mõtet kuna tegemist on niivõrd erialaspetsiifiliste teenistuskooertega. Põhiprobleemiks on asjaolu, et demineerimine pole politsei ülesanne, mistõttu vastava koolituse instruktor peaks omama erialaseid teadmisi demineerimisest. Töö autor teeb ettepaneku võtta TKKK-sse tööle instruktor, kes omab teadmisi demineerimisest ja lõhkeaine teenistuskooera koolitamisest. See aga väärrib edasist otstarbekuse analüüsi kuna pole selge, kas instruktori juurdevõtmine muudaks efektiivsemaks teenistuskooerte ja koerajuhtide koolitust ning edaspidi võimalust teenistuskooeri riskasutada.

Samas selgus intervjuudest, et nendel kahel sisejulgeoleku asutusel on olemas vajalik materiaalne baas ja kogunud instruktor, kes omab teadmisi nii demineerimisest kui pommikoera koolitamisest. Seega kui kuluotstarbekuse analüüs ei lükka antud arvamust ümber, siis on autor seisukohal, et Päästeameti ja Sõjaväepolitsei põhi- ja täiendusõppe koolituse koondamine TKKK-sse ei ole otstarbekas. Küll aga peab autor võimalikuks ühisosa suurendamist ühiste koolituspäevade läbi, mis laiendab koerajuhtide silmaringi ning tagab teenistuskooertele parema väljaõppe.

Vanglad. Põhi- ja täiendusõppe koondamisega TKKK-sse on probleemiks koerajuhtide raskused uute oludega kohanemisega. Töö autor teeb ettepaneku korraldada vanglateenistuse koerajuhtidele seminar, mille käigus tutvustada põhi- ja täiendusõppe koondamise võimalusi TKKK-sse, samuti õppega kaasnevaid positiivseid ja negatiivseid jooni. Teisisõnu, vähendada koerajuhtide pelglikkust ning suurendada koerajuhtide teadlikust põhi- ja täiendusõppe koondamisest kasulikkusest.

KOKKUVÕTE

Tänu kõrgelt väljaarenenud haistmismeele- ja kaitseinstinktidele on inimesed koeri kasutanud aastasadu. Koerad on toidu- ja mängumotivatsiooni eest nõus kuuletuma ning sooritama erinevaid ülesandeid. Tänaval patrullivale politseiametnikule annab hästi väljaõpetatud teenistuskoeer mitmeid eeliseid tagades turvalisuse kui ka parema töö efektiivsuse.

Lõputöö aktuaalsus seisneb selles, et kuna hetkel koolitavad kõik sisejulgeoleku asutused oma koerajuhte ja teenistuskoeeri eraldi, siis takistab see edaspidi erinevatest koolitusmeetoditest tingitud teenistuskoeerte ühist jätkukoolitust ning ristkasutamist teenistuses. Sellest tulenevalt on teenistuskoeerad ja koerajuhid erineva väljaõppe ja oskustega. PPA-s on valminud koerateenistuse ühtne kontseptsioon, mis sätestab teenistuskoeerte ülesanded prefektuuride siseselt ja üleselt. Vanglate üleminek kambertüüpi vanglatele on kaotanud perimeetrit valvanud teenistuskoeerad ning kasvatanud vajadust narkokoerte järele. MTA vajab lisaks narkokoertele tubakat otsivaid teenistuskoeeri. Koolitusmetoodika muutus on teinud võimalikuks koolitada erinevaid teenistuskoeeri ühtselt. See loob sobivad tingimused koerateenistuse ja koolituse paremaks korraldamiseks.

Lõputöö eesmärgiks oli uurida võimalusi koondada erinevate sisejulgeoleku ametkondade teenistuskoeerte ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõppe TKKK-sse.

Esimeseks uurimisülesandeks oli välja selgitada sisejulgeoleku asutuste teenistuskoeerte ja koerajuhtide koolitamise ühisosa ning seisukohad nende põhi- ja täiendusõppe koondamisest TKKK-sse. Intervjuudest selgus, et sisejulgeoleku asutustel on PPA-ga ühisosa, mida on võimalik edasi arendada, kuid antud momendil ei toimi ühisosa selliselt nagu võiks. Erinevad ühisosa võimalused nii koolituses kui teenistuses on näiteks ühised seminarid, kus osaleksid ka lektorid välismaalt. Koostööd on võimalik teha MTA-ga postipakkide kontrollimisel, mida veel täielikult ei kontrollita. Samuti on võimalik teha ametnike vahetusi, kus ühe valdkonna koerajuht läheb tööle näiteks piirile ning sealne koerajuht tuleb sisemaale patrulli. Üldiselt nõustusid kõik sisejulgeoleku asutused ideega, et ühist koolitust ametite vahel tuleb arendada kuna see soodustab koerajuhtide ja teenistuskoeerte arengut.

Teiseks uurimisülesandeks oli analüüsida sisejulgeoleku asutuste teenistuskoeerte ja koerajuhtide põhi- ja täienduskoolituse koondamisega kaasnevaid probleeme. Koolituse

koondamisega seounduvalt oli asutuste läbiv seisukoht, et osa koolitusest peaks olema ametkonna enda sisene ning osa toimuma TKKK-s. Päästeamet ning Sõjaväepolitsei ei pidanud otstarbekaks koondada teenistuskoerte ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõpet TKKK-sse kuna neil on olemas materiaalne baas koolituse korraldamiseks. Samuti on lõhkeainega töötavad koerad niivõrd spetsiifilised, et koolituse koondamiseks oleks vajalik eraldi instruktorit, kes omaks teadmisi demineerimisest. Põhilisteks koolituse koondamisega kaasnevateks probleemideks nimetasid sisejulgeoleku asutused kartust uute oludega kohaneda, koolitusmahu tõusu ning instruktorite vähesust. Samuti on problemaatiline TKKK põhikursuse tunniplaani jäikus, mis ei arvesta ametite vajaduspõhist uute kutsikate hankimist.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli teha uurimistulemustest ja analüüsist järeldavaid ettepanekuid. Uurimistulemuste analüüsist tegi autor põhi- ja täiendusõppe koondamisest TKKK-sse mitmeid ettepanekuid:

- 1) Esmalt leiab lõputöö autor, et antud lõputöö võiks olla aluseks ametkondade teemakohase arutelu korraldamiseks, mis käsitleb põhi- ja täiendusõppe koondamist TKKK-sse;
- 2) Võtta tööle täiendavalt instruktor, kes vajadusel saab sõita ka kohapeale koerajuhte koolitama. Teisisõnu, suurendada TKKK mobiilsust ja paindlikkust;
- 3) Korraldada seminar, mis aitab tõsta koerajuhtide teadlikkust õppe koondamisega kaasnevatest plussidest ja miinustest;
- 4) Muuta TKKK põhikursuse tunniplaani paindlikumaks, mis arvestab sisejulgeoleku asutuste soove koerajuhtide ja teenistuskoerte koolitamisel ning vajadusel kaaluda struktuuri muutust.

Antud lõputöö alusel on võimalik sooritada edasist analüüsi kuluotstarbekuse seisukohast TKKK-sse täiendavate instruktorite värbamisel ning põhi- ja täiendusõppe koondamisel TKKK-sse. Teiste ametkondade koondamiseks TKKK-sse on vajalik pädevate instruktorite olemasolu, kes omavad teadmisi näiteks demineerimisest kui ka pommikoera koolitamisest.

SUMMARY

The title of the thesis is “The internal security service dogs and dog handlers training opportunities for basic and further training of Service dogs Training Center“. It is written in Estonian and consists of 42 pages. The thesis makes use of 33 sources, including interviews, theoretical information and theoretical literature.

The aim of this thesis is to analyse the possibilities to bring together the various agencies of internal security service dogs and dog handlers for basic and further training of canines Service dogs Training Center, and to make proposals for common training and arrangements.

To achieve the aim the author set in the following research tasks:

1. To examine the nature of the internal security agencies canines and dog handlers training and whether there is common share in views on basic and advanced training of canines redundancy within Canine Training Center;
2. To analyze the internal security agencies of canines and dog handlers basic and further training of redundancy inherent problems;
3. Make the results of the investigation and analysis of the implicit suggestions.

The objective of the thesis was achieved. As an analysis result, the author proposed inter-authorities discussions regarding dogs and dog handlers basic and further training in Canine Training Center. Additionally, if necessary, to consider Canine Training Centre structural change. In addition to the training plans take into account the specificities of the authorities.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Frontex, 2012. COMMON CORE CURRICULUM for EUBG dog handlers. s.l.:Frontex Training Unit in cooperation with EU member States and Schengen associated countries..

Ingram, A. N., 2011. ACPO Police Dogs Manual of Guidance version 1.1. [Online]
Leitav:
<http://www.acpo.police.uk/documents/uniformed/2011/201103UOPDogsMoG1.1.pdf>
[Kasutatud 17.10.2014].

Justiitsministeerium, 2015. Vanglate osakond. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.vangla.ee/41380>
[Kasutatud 03.02.2015].

Justiitsministeeriumi põhimäärus (2015) RT I, 13.01.2015, 22.

Kaitseväge põhimäärus (2014) RT I, 29.07.2014, 5.

Korraldusseadus (2014) RT I, 31.12.2014, 28.

Lageda, U., 2014. Ekspertintervjuu Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemiatalitus ekspordiga [Intervjuu] (20.11.2014).

Maksu- ja Tolliamet, 2013. Maksu- ja Tolliameti Tollikorralduse osakonna põhimäärus, s.l.: Maksu- ja Tolliameti peadirektori 04. septembri 2013 käskkirja nr 270-P juurde.

Maksu- ja Tolliamet, 2014. Maksu- ja Tolliameti Tollikorralduse osakonna peaspetsialisti ametijuhend. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://apps.emta.ee/traamat-frontend/showDirective.do;jsessionid=VBCbdFKrTqWaoeJgHkLaCTv3oFTJia5GZF3P0MmZez2H7xmxOiGC!-1874409897>
[Kasutatud 16.11.2014].

Maksu- ja Tolliameti põhimäärus (2014) RT I, 19.08.2014, 11.

Oja, S., 2014. Ekspertintervjuu Tallinna vangla vanemvalvur-koerajuhiga [Intervjuu] (26.11.2014).

Pajusoo, J., 2014. Koerajuhi põhiõppe loengumaterjalid. s.l.:s.n.

Pajusoo, J., 2015. Ekspertintervjuu Sisekaitseakadeemia teenistuskoores koolitusekeskuse juhiga [Intervjuu] (16.02.2015).

Politsei- ja piirivalve seadus (2014) RT I, 31.12.2014, 22.

Politsei- ja Piirivalveamet, 2011. Koerateenistuse korraldamise juhend, s.l.: Kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 23.03.2011 käskkirjaga nr 120.

Päästeamet, 2013. Demineerimiskeskuse planeerimise ja keemia talituse eksperdi ametijuhend. [Võrgumaterjal]

Leitav: http://www.rescue.ee/vvfiles/0/PKT_ekspert.pdf

[Kasutatud 10.12.2014].

Päästeamet, 2014. Demineerimine päästeametis. [Võrgumaterjal]

Leitav: <http://www.paasteamet.ee/et/paasteamet/demineerimine/>

[Kasutatud 10.12.2014].

Päästeameti põhimäärus (2014) RT I, 09.10.2014, 9.

Päästeseadus (2014) RT I, 31.12.2014, 20.

Rahandusministeerium, 2013. Maksu- ja Tolliameti arengukava 2013-2016.

[Võrgumaterjal]

Leitav: <http://www.emta.ee/?id=618>

[Kasutatud 2014].

Rõbakov, M., 2014. Ekspertintervjuu Maksu- ja Tolliameti Piirikontrolli valdkonna peaspetsialistiga [Intervjuu] (01.12.2014).

Rõbakov, M., 2014. Sisekaitseakadeemia kadetimeilile saadetud e-kiri [Intervjuu] 2014.

Saulep, H., 2015. Saadetud e-kiri kadetimeilile parandustega.. s.l.:s.n.

Siht, M., 2014. Ekspertintervjuu sõjaväepolitseinikuga [Intervjuu] (04.12.2014).

Sisekaitseakadeemia, 2010. Politsei- ja Piirivalvekolledži Koerajuhtide põhikursuse õppekava, s.l.: Kinnitatud Politsei- ja piirivalvekolledži direktori 16.12.2010 käskkirjaga nr 6.2 - 21/89.

Sisekaitseakadeemia, 2010. Sisekaitseakadeemia ja Politsei- ja Piirivalvemeti koostööleping, s.l.: s.n.

Sisekaitseakadeemia, 2014. Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledži põhimäärus, s.l.: Kinnitatud rektori 05.03.2014 käskkirjaga nr 1.1-2/12.

Sisekaitseakadeemia, 2015. Sisekaitseakadeemia teenistuskooete koolitusekeskuse struktuur. [Võrgumaterjal]

Leitav: <http://sisekaitse.ee/koortekool/koolituskeskusest/tutvustus/struktuur-2/>

[Kasutatud 2015].

Sisekaitseakadeemia, 2015. Sisekaitseakadeemia teenistuskooete koolituskeskuse tutvustus. [Võrgumaterjal]

Leitav: <http://sisekaitse.ee/koortekool/koolituskeskusest/tutvustus/>

[Kasutatud 05.02.2015].

Sisekaitseakadeemia, 2015. Üliõpilastööde koostamise juhend. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://sisekaitse.ee/index.php?id=48392&highlight=juhend>
[Kasutatud 20.02.2015].

Tallinna Vangla põhimäärus (2014) RT I, 29.12.2014, 72.

Tinkus, P., 2014. Ekspertintervjuu Maksu- ja Tolliameti Tollikontrolli tehnoloogia juhtivspetsialistiga [Intervjuu] (28.10.2014).

Vangistusseadus (2014) RT I, 12.07.2014, 10.

LISA 1 Ekspertintervjuu küsimustik

Tere!

Minu nimi on Sten Lõhmus. Olen Politsei- ja piirivalvekolledži 3. kursuse kadett ning kirjutan lõputööd teemal „**Sisejulgeoleku teenistuskooete ja koerajuhtide põhi- ja täiendusõppe võimalused teenistuskooete koolituskeskuses.**“ Sellest tulenevalt soovin Teiega läbi viia intervjuu saamaks teada, kuidas toimub Teie ametis hetkel koerajuhtide ja teenistuskooete koolitamine. Lisaks selgitada välja, kas PPA-l on ühisosa nii teenistuses kui koolituses Teie ametiga ning milline on Teie ameti seisukoht põhi- ja täiendusõppe koondamisel TKKK-sse. Oleksin väga tänulik, kui leiaksite aega nende küsimustele vastamiseks.

1. Palun kirjeldage koerteteenistust Teie ametis. Võimaluse korral oleksin väga tänulik statistika eest, mis puudutab näiteks koerte arvu, spetsialiseerumist, ameti vajadust koerte osas.
2. Palun kirjeldage teenistuskooete koolitust Teie ametis. Kes korraldavad ja kui tihti toimuvad koolitused? Kus koolitused toimuvad?
3. Juhul, kui koolitused toimuvad kursuste plaani/õppekavade põhjal, siis kas oleks võimalik mulle edastada näidisõppekava.
4. Kust tuleb koolitustellimus? Millised on koolitussuunad? Millised erinevaid koolituskursusi läbi viiakse?
5. Kuidas on korraldatud iseseisev koolitus?
6. Kuidas on korraldatud koerte hoiustamine/hooldus?
7. Kui palju rahalisi vahendeid koolitus nõuab?
8. Kui palju on instruktoreid? Milline on nende taust/kogemused? Kas instruktorid omavad ise ka koera?
9. Kuidas suhtute hetkeolukorda põhi- ja täiendusõppe läbi viimisel?
10. Missuguseid võimalusi näete PPA ja Teie ameti ühiseks teenistuskooete ja koerajuhtide koolitamiseks?
11. Kuidas suhtute põhi- ja täiendusõppe koondamisest TKKK alla? Millised on võimalikud plussid/miinused/ohud/võimalused?

LISA 2 CD-plaat ekspertintervjuudega

Sisejulgeoleku ekspertidega läbiviidud intervjuud on salvestatud cd-plaadile, mis on lisatud lõputöö köidetud versiooni juurde.